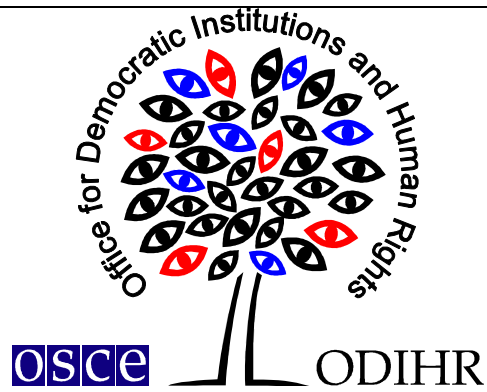

Varșovia, 12 iulie 2012

Opinia nr.: GEND-MOL/209/2012

(MWrz)

www.legislationline.org

OPINIE

CU PRIVIRE LA MODIFICĂRILE ȘI COMPLETĂRILE REVIZUITE NECESARE PENTRU A ASIGURA O MAI MARE EGALITATE DE GEN ÎN UNELE ACTE LEGISLATIVE ALE REPUBLICII MOLDOVA

În baza traducerii neoficiale în limba engleză a proiectelor de modificări

CUPRINS

- I. INTRODUCERE**
- II. ARIA DE APLICABILITATE A EXAMINĂRII**
- III. REZUMAT EXECUTIV**
- IV. ANALIZĂ ȘI RECOMANDĂRI**
  - 1. Standardele internaționale privind egalitatea de gen**
  - 2. Legislația privind egalitatea de gen în Republica Moldova**
  - 3. Cadrul instituțional**
    - 3.1 Organele de stat*
    - 3.2 Avocatul parlamentar pentru egalitatea genurilor*
  - 4. Prevederi și subiecte privind egalitatea de gen din proiectul de modificări**
    - 4.1 Noțiuni*
    - 4.2 Răspunderea pentru discriminarea după criteriul de sex*
  - 5. Instruirea și finanțarea**

Anexa 1: Proiect de Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative

I. INTRODUCERE

1. *La 20 iunie 2012, Misiunea OSCE în Moldova a primit o scrisoare de la Ministrul Muncii, Protecției Sociale și Familiei (denumit în continuare - Ministrul) din Republica Moldova, care a fost expediată simultan Fondului ONU pentru Populație, Organizației Internaționale a Muncii, Organizației Internaționale pentru Migrație, Misiunii OSCE Moldova, Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, Programul Națiunilor Unite privind HIV/SIDA și Entității Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor și Organizației Mondiale a Sănătății.*
2. *În scrisoarea respectivă, Ministrul a solicitat comentarii privind proiectul de Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative (în continuare - "proiectul de modificări"). Actele legislative modificate prin proiectul de modificări includ Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, precum și următoarele: la Legea cu privire la Guvern, Legea presei, Legea cu privire la protecția civilă, Legea ocrotirii sănătății, Legea învățământului, Legea cu privire la sistemul penitenciar, Legea cu privire la avocații parlamentari, Codul fiscal, Codul electoral, Legea privind partidele politice, Legea sindicatelor, Legea privind inspecția muncii, Codul penal, Codul muncii, Legea cu privire la veterani, Legea cu privire la statistica oficială, Codul audiovizualului, Legea privind administrația publică locală, Legea privind statutul ofițerului de informații și securitate, Codul contravențional, Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, Codul de procedură civilă, Legea privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, Legea cu privire la serviciul diplomatic, Legea cu privire la statutul misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova în alte state, și Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat.*
3. *Proiectul de modificări este în mare parte o versiune revizuită a proiectelor de modificări și completări la același set de acte legislative din anul 2010 (în continuare - proiectele de modificări din 2010). OSCE/BIDDO a emis o Opinie privind proiectele de modificări din 2010 în data de 14 martie 2011 (în continuare - opinia OSCE/BIDDO din 2011).*
4. *La 20 iunie 2012, Misiunea OSCE în Moldova a prezentat traducerea în limba engleză a scrisorii Ministrului și a noului proiect de Lege către OSCE/BIDDO.*
5. *Prezenta opinie este oferită ca răspuns la solicitarea Ministrului, din 20 iunie 2012, și este elaborată în sensul mandatului OSCE/BIDDO de a promova egalitatea genurilor și a revizui legislația aferentă, după cum este prevăzut în Planul de Acțiuni al OSCE privind promovarea egalității de gen¹.*

---

¹ Hotărârea Consiliului de Miniștri al OSCE MC DEC/14/04 cu privire la Planul de Acțiuni privind promovarea egalității de gen din 7 decembrie 2004, capitolul 5, alin. 44 lit. (b).

II. ARIA DE APLICABILITATE A EXAMINĂRII

6. Aria de aplicabilitate a opiniei cuprinde doar proiectul de modificare menționat, prezentat spre examinare. Fiind astfel limitată, opinia nu constituie o examinare completă și exhaustivă a întregului cadru legislativ existent privind egalitatea de gen și abordarea integratoare a perspectivei de gen în Moldova.
7. Opinia identifică problemele cheie și indică domeniile care trezesc îngrijorare. Recomandările care au fost elaborate se bazează pe standardele internaționale și bunele practici privind egalitatea de gen, care pot fi găsite în acordurile și angajamentele internaționale ratificate și încheiate de Republica Moldova. Adicional, opinia se referă nu doar la standardele internaționale care sunt juridic obligatorii pentru Republica Moldova, dar și la cele la care Statul aspiră să adere.² De asemenea, opinia reflectă conținutul revizuirilor anterioare ale OSCE/BIDDO³ privind proiectele de acte legislative ale Moldovei, după caz.
8. Opinia se bazează pe o traducere neoficială a proiectului de modificări oferită de Misiunea OSCE în Moldova. Pot exista erori cauzate de traducere.
9. Având în vedere cele menționate mai sus, OSCE/BIDDO menționează că prezenta opinie nu va aduce atingere recomandărilor sau comentariilor pe care OSCE/BIDDO le-ar putea oferi în viitor, în formă scrisă sau verbală, pe marginea proiectului de modificări sau legislației aferente.

III. REZUMAT EXECUTIV

10. În general, OSCE/BIDDO salută aceste modificări aferente egalității de gen propuse pentru legislația Republicii Moldova și le consideră un pas semnificativ în procesul de aliniere a politicii interne la instrumentele internaționale privind egalitatea de gen. Totodată, pentru a asigura o armonizare deplină a legislației menționate cu standardele internaționale se recomandă următoarele:

3.1 Recomandările cheie

- A. descrierea procesului de raportare și liniilor de responsabilitate ale diferitelor organe cu atribuții în domeniul egalității de gen din cadrul structurilor de stat menționate în proiectul de modificări la Legea cu privire la egalitatea de șanse [alin. 37];

---

² Deși Moldova nu este membru al UE, ea tinde să corespundă standardelor stabilite de UE în domeniul egalității de gen. Planul de Acțiuni UE - Republica Moldova cere Moldovei să-și continue eforturile pentru asigurarea egalității între bărbați și femei în societate și în viața economică. A se vedea Planul de Acțiuni UE - Republica Moldova, care poate fi găsit la următoarea adresă: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/moldova_enp_ap_final_en.pdf>.

³ A se vedea Opinia OSCE/BIDDO cu privire la modificările și completările pentru a asigura o mai mare egalitate de gen în unele acte legislative ale Republicii Moldova, Opinia nr. GEND – MOL/178/2011, publicată la 14 martie 2011 A se vedea și Opinia OSCE/BIDDO cu privire la proiectul modificărilor la Codul penal al Republicii Moldova referitoare la crimele motivate de ură, Opinia nr. HCRIM– MOL/156/2010, din 7 iunie 2010

- B. introducerea în modificările privind inserarea unui nou art. 24¹ la Legea cu privire la egalitatea de șanse a ierarhiei procedurilor de contestare și sistemului de partajare a informațiilor, pentru a evita dublarea și deciziile contradictorii [alin. 43-44];
- C. acordarea permisiunii pentru organizațiile cu interes legitim de a participa în procesele judiciare inițiate de avocatul parlamentar sau de persoane fizice [alin. 51];
- D. specificarea naturii răspunderii personale și scutirii de răspundere conform proiectului de modificări, care schimbă prevederile relevante ale Legii cu privire la egalitatea de șanse, precum și specificarea procedurilor și rezultatelor în cazul răspunderii stabilite [alin. 56-61];
- E. excluderea art. 176 din Codul penal și includerea acestor prevederi în legislația administrativă sau civilă sau într-o lege cuprinzătoare de combatere a discriminării [alin. 63];
- F. reintroducerea modificărilor la art. 13 și 23 ale Legii cu privire la egalitatea de șanse și acordarea unei finanțări și instruirii adecvate a tuturor părților interesate relevante, pentru a asigura implementarea corespunzătoare a Legii după aprobare [alin. 69-72];

3.2 Recomandări suplimentare

- G. includerea Inspecției Muncii în lista autorităților investite cu atribuții în domeniul asigurării egalității femeilor și bărbaților, conform art. 15 al Legii cu privire la egalitatea de șanse, modificată de art. 1 al proiectului de modificări [alin. 26]
- H. reintroducerea modificării art. 18 al Legii cu privire la egalitatea de șanse referitor la propunerile făcute de Comisia guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați, cu indicarea naturii propunerilor de acest tip [alin. 27-28]
- I. clarificarea procedurilor de raportare în cadrul structurilor de stat [alin. 31-32]
- J. clarificarea rolului de coordonare al Comisiei guvernamentale conform art. 18 al Legii cu privire la asigurarea egalității de șanse [alin. 33]
- K. indicarea organelor responsabile pentru elaborarea și respectiv solicitarea rapoartelor privind situația națională referitoare la egalitatea de șanse între femei și bărbați [alin. 34-35]
- L. clarificarea responsabilității din cadrul Guvernului pentru elaborarea "planurilor și programelor naționale" privind egalitatea femeilor și bărbaților și care organ va fi responsabil pentru supravegherea acestui aspect [alin. 36]
- M. modificarea definiției "auditului de gen" din art. 2 al Legii cu privire la egalitatea de șanse, după cum a fost modificat de art. I al proiectului de modificări [alin. 40 și 55]
- N. combinarea promovării egalității de gen din art. 21 și 22 ale Legii cu privire la Guvern cu cerința de a planifica și implementa măsuri afirmative temporare după necesitate [alin. 41]

- O. investirea Biroului Național de Statistică cu obligația de a publica date statistice dezagregate pe sexe [alin. 45]
- P. reformularea art. VIII al proiectului de modificări, pentru modificarea art. 4 din Legea cu privire la avocații parlamentari, astfel încât avocatul parlamentar pentru egalitatea genurilor să fie numit direct de Parlament, la fel ca și avocatul parlamentar specializat în drepturile copilului [alin. 47]
- Q. clarificarea în prevederile art. I (care modifică porțiuni din Legea cu privire la egalitatea de șanse) a faptului dacă avocatul parlamentar trebuie să intențeze acțiuni în instanța de judecată în numele persoanei sau poate să intențeze acțiuni și din numele său [alin. 49] și
- R. adăugarea definiției de "hărțuire" în art. 2 al Legii cu privire la egalitatea de șanse [alin. 54].

IV. ANALIZĂ ȘI RECOMANDĂRI

1. Standardele internaționale privind egalitatea de gen

- 11. Prezenta opinie analizează actualul proiect de modificări din perspectiva compatibilității sale cu standardele internaționale relevante privind drepturile omului și angajamentele OSCE.
- 12. Standardele internaționale generale privind egalitatea se regăsesc în art. 26 al Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice⁴ (în continuare PIDCP), precum și în art. 14 al Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale (în continuare CADO) și în Protocolul nr. 12⁵ la CADO.
- 13. În afară de instrumentele sus-menționate, Convenția ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor⁶ (în continuare - CEDAW) a adoptat în premieră definiția "discriminarea împotriva femeilor", care a accentuat că efectul acestui tip de discriminare compromite sau anulează recunoașterea, beneficiul sau exercitarea drepturilor omului de către femei în plan politic, economic, cultural, social, civil sau în alte domenii în aceleași condiții ca și bărbați⁷. Statele părți la CEDAW și-au asumat obligația de a lucra în direcția eliminării discriminării femeilor în toate sferele vieții,

⁴ Pactul internațional al Națiunilor Unite cu privire la drepturile civile și politice, adoptat prin Rezoluția Adunării Generale 2200A (XXI) la 16 decembrie 1966 și ratificată de Republica Moldova la 26 ianuarie 1993.

⁵ Protocolul nr. 12 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale (ETS nr. 177) adoptat la 4 noiembrie 2000 la Roma și în vigoare din 1 aprilie 2005. Chiar dacă Republica Moldova a semnat Protocolul nr. 12 la 4 noiembrie 2000, încă nu l-a ratificat.

⁶ Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor adoptată prin rezoluția 34/180 a Adunării Generale la cea de-a treizeci și patra sesiune a acesteia din 18 decembrie 1979. Republica Moldova a aderat la această convenție la 1 iulie 1994.

⁷ A se vedea articolul 2 al CEDO: "[...] expresia "discriminarea față de femei" vizează orice diferențiere, excludere sau restricție bazată pe sex, care are drept efect sau scop să compromită ori să anihileze recunoașterea, beneficiul sau exercitarea de către femei, indiferent de starea lor matrimonială, pe baza egalității dintre bărbat și femeie, a drepturilor omului și libertăților fundamentale, în domeniile politic, economic, social, cultural și civil sau în orice alt domeniu."

inclusiv participarea politică, angajarea în câmpul muncii, învățământul, asistența medicală și structurile de familie.

14. Consiliul Europei a emis numeroase documente pe subiectul egalității de gen, începând cu rezoluția 855 (1986) privind egalitatea între bărbați și femei⁸, care a fost urmată de alte rezoluții sau recomandări cuprinzând, printre altele, egalitatea drepturilor bărbaților și femeilor⁹, progresul în drepturile femeilor¹⁰, situația femeilor în societatea rurală¹¹, mecanisme de participare a femeilor la procesul decizional¹², participarea echilibrată a femeilor și bărbaților în procesul decizional politic și public¹³, reprezentarea femeilor în politică prin intermediul sistemului electoral¹⁴, precum și combaterea discriminării în bază de orientare sexuală și identitate de gen.¹⁵
15. În legislația Uniunii Europene, două directive principale (în continuare - "directivele UE cu privire la egalitatea de gen") reflectă angajamentul țărilor UE de a apăra egalitatea între bărbați și femei. Acestea sunt: Directiva 2004/113/CE a Consiliului de aplicare a principiului egalității de tratament între femei și bărbați privind accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii și Directiva 2006/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă¹⁶. Ambele directive ale UE cu privire la egalitatea de gen conțin definițiile discriminării (directe și indirecte), inclusiv a hărțuirii sexuale și prevăd egalitatea tratamentului în domeniile menționate mai sus (bunurile, serviciile și încadrarea în muncă), concentrându-se pe identificarea de soluții și punerea în aplicare.

---

⁸ Rezoluția 855 (1986) a Adunării Parlamentare privind egalitatea între bărbați și femei adoptată la 27 ianuarie 1986 la cea de-a 21 sesiune.

⁹ Recomandarea 1229 (1994) a Adunării Parlamentare privind egalitatea de drepturi între bărbați și femei adoptată la 24 ianuarie 1994 la 1-a sesiune.

¹⁰ Recomandarea 1269 (1995) a Adunării Parlamentare cu privire la realizarea unui progres real în domeniul drepturilor femeii începând din 1995, adoptată la 27 aprilie 1995 la a 15-a sesiune.

¹¹ Recomandarea 1321 (1997) a Adunării Parlamentare privind îmbunătățirea situației femeilor în societatea rurală adoptată de Comisia permanentă în numele Adunării Parlamentare la 19 martie 1997.

¹² Rezoluția 1489 (2006) a Adunării Parlamentare cu privire la mecanismele de asigurare a participării femeilor în procesul decizional adoptată la 17 martie 2006.

¹³ Recomandarea Rec (2003)3 a Comitetului Miniștrilor către statele membre privind participarea echilibrată a femeilor și bărbaților în procesul decizional politic și public, adoptată de Comitetul Miniștrilor la 12 martie 2003, la cea de-a 831-a reuniune a viceministrilor.

¹⁴ Rezoluția 1706 (2010) a Adunării Parlamentare referitoare la creșterea reprezentării femeilor prin intermediul sistemului electoral, adoptată la 27 ianuarie 2010 și Recomandarea 1899(2010) a Adunării Parlamentare privind creșterea reprezentării femeilor în politică prin intermediul sistemului electoral, adoptată de asemenea la 27 ianuarie 2010.

¹⁵ Recomandarea CM/Rec(2010)5 a Comitetelor Miniștrilor pentru statele membre referitor la lupta cu discriminarea în bază de orientare sexuală sau identitate gender, adoptată de Comitetul Miniștrilor la 31 martie 2003, la cea de-a 1081-a reuniune a viceministrilor.

¹⁶ Directiva 2006/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iulie 2006 privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă și Directiva 2004/113/CE a Consiliului din 13 decembrie 2004 de aplicare a principiului egalității de tratament între femei și bărbați privind accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii.

16. În afară de angajamentele generale ale OSCE, axate pe egalitatea tratamentului¹⁷, în Documentul final de la Moscova¹⁸, statele participante la OSCE și-au confirmat obiectivul de a realiza egalitatea de șanse dintre bărbați și femei nu doar *de jure*, ci și *de facto*, precum și de a promova măsuri eficiente în acest sens. În același document, statele participante la OSCE au recunoscut că "egalitatea adevărată și totală dintre femei și bărbați este un aspect fundamental al unei societăți juste și democratice bazate pe supremația legii"¹⁹. În capitolul IV al Planul de Acțiuni al OSCE privind promovarea egalității de gen din 2004 se conține un îndemn pentru statele participante la OSCE de a elabora politici și a stabili mecanisme de promovare și consolidare a egalității de gen, precum și de a se conforma instrumentelor internaționale relevante pe care le-au ratificat sau la care au aderat²⁰. În 2009 la Atena, Consiliul de Miniștri al OSCE a chemat, *printre altele*, toate statele participante la OSCE să examineze măsuri concrete pentru realizarea echilibrului de gen în toate instituțiile publice și a posibilelor măsuri legislative pentru facilitarea egalității dintre bărbați și femei în viața publică și în procesul deliberativ²¹.

2. Legislația privind egalitatea de gen în Republica Moldova

17. Constituția Republicii Moldova²² (în continuare - Constituția) prevede în art. 16 alin. 2 că toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și autorităților publice, indiferent, printre altele, de sex.²³
18. În anul 2006, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 5-XVI cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați²⁴ (în întreg documentul este numită - "Legea privind egalitatea șanselor"), care are ca scop obținerea drepturilor egale pentru bărbați și femei în plan politic, economic, social, cultural și în alte domenii ale vieții, precum și prevenirea și eliminarea tuturor formelor de discriminare după criteriul de sex. Legea privind egalitatea șanselor prevede șanse egale pentru femei și bărbați în serviciul public, mass-media, câmpul de muncă, educație și asistență medicală și include prevederi privind mecanisme naționale și instituții publice responsabile de promovarea egalității de gen.

---

¹⁷ Documentul Final al Reuniunii OSCE la Viena - a treia reuniune ulterioară, Viena, 15 ianuarie 1989, Întrebările referitoare la securitate în Europa, Principii, alin. 13.8. □ În Hotărârea Consiliului de Miniștri 7/09 cu privire la participarea femeilor în viața politică și publică din 2 decembrie 2009 toate statele participante la OSCE sunt chemate să examineze posibilitatea măsurilor concrete pentru realizarea echilibrului de gen în toate organele legislative, judiciare și executive și a legislației pentru facilitarea egalității de gen în viața politică și publică și în special în procesul deliberativ (alin. 1 și 2).

¹⁸ Documentul Reuniunii de la Moscova al Conferinței asupra Dimensiunii Umane a OSCE, Moscova, 3 octombrie 1991.

¹⁹ Ibidem, alin. 40.

²⁰ Hotărârea Consiliului de Miniștri al OSCE MC DEC/14/04 cu privire la Planul de Acțiuni privind promovarea egalității de gen din 7 decembrie 2004, capitolul 4, alin. 42.

²¹ Hotărârea Consiliului de Miniștri al OSCE MC DEC/7/09 cu privire la participarea femeilor în viața politică și publică din 2 decembrie 2009.

²² Constituția Republicii Moldova adoptată la 29 iulie 1994 și intrată în vigoare la 27 august 1994.

²³ În baza art. 19 al Constituției, această prevedere se aplică și la persoanele care nu sunt cetățeni, fiindcă prevede că, în general, cetățenii străini și apatrizii se bucură de aceleași drepturi și obligații ca și cetățenii Republicii Moldova. □

²⁴ Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați □ adoptată la 9 februarie, intrată în vigoare la 24 martie 2006.

19. Mai mult decât atât, recent Parlamentul Moldovei a adoptat o Lege cu privire la asigurarea egalității²⁵, cu scopul de a preveni și combate discriminarea la general și asigurarea egalității tuturor persoanelor de pe teritoriul Moldovei, în sferele politice, economice, sociale și culturale ale vieții, fără diferență în bază de rasă, culoare, naționalitate, etnie, limbă, religie sau convingeri. sex, vârstă, dizabilitate, opinie, afiliere politică sau alte criterii similare. Trebuie asigurată consecvența acestor două legi.
20. Proiectele de modificări acum au drept scop modificarea legislației principale, pentru a o alinia și mai mult la standardele cu privire la egalitatea dintre genuri. În acest context, este binevenit faptul că porțiuni semnificative din proiectele modificărilor au drept scop transformarea limbajului în unul mai neutru din punct de vedere al genului sau asigurarea drepturilor și oportunităților egale pentru femei și bărbați.
21. Inițiativa de a modifica un număr atât de mare de acte legislative principale este un prim pas important în asigurarea egalității de gen în diverse sfere ale vieții și a sensibilității la dimensiunea de gen în cadrul legal al Republicii Moldova. Ea ajută la implementarea angajamentelor OSCE, menționate mai sus, de a asigura șanse egale pentru bărbați și femei nu doar *de jure*, ci și *de facto* prin măsuri eficiente²⁶. Atât volumul enorm de lucru pentru identificarea legilor care urmează să fie modificate, cât și încercările comune ale grupului de lucru de a pregăti proiectul de lege sunt foarte laudabile în acest context.
22. Deși majoritatea porțiunilor din proiectul modificărilor sunt scrise bine și încercările de a încorpora egalitatea de gen în legislația Republicii Moldova au fost bune, unele porțiuni încă necesită îmbunătățiri. Întru asigurarea conciziei, prezenta opinie se va concentra în special asupra ultimului aspect.

3. Cadru instituțional

3.1 Organele de stat

23. În articolul I al proiectului modificărilor se intenționează să se modifice prevederile Legii privind egalitatea șanselor pentru a introduce și a stabili un cadru instituțional coerent pentru asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați. Lista autorităților investite cu atribuții în acest domeniu de Legea privind egalitatea șanselor deja include Parlamentul (art. 16), Guvernul (art. 17), Comisia guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați (un organ consultativ, a se vedea art. 18), un organ specializat din cadrul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei (art. 19), precum și autoritățile administrației publice centrale și locale (art. 19 și respectiv 20).
24. Prin proiectul modificărilor din 2010 s-a intenționat modificarea art. 15 al Legii privind egalitatea șanselor pentru a crește numărul autorităților

---

²⁵ Legea cu privire la asigurarea egalității (nr. 121, adoptată la 25 mai 2012, publicată în Monitorul Oficial nr. 103 la 29 mai 2012). Înainte de a o adopta, proiectele de legi respective au fost revizuite de trei ori de OSCE/BIDDO în Comentariile OSCE/BIDDO cu privire la proiectul de Lege a Republicii Moldova cu privire la prevenirea și combaterea discriminării (nr. NDISCR - MOL/117/2008) din 11 septembrie 2008 și două Opinii cu privire la versiunile revizuite ale acestui proiect de Lege din 29 octombrie 2010 (nr. NDISCR - MOL/169/2010) și din 13 octombrie 2011 (nr. NDISCR - MOL/193/2011).

²⁶ A se vedea alin. 40.4 al Documentului final de la Moscova.

împuternicite să abordeze și să promoveze egalitatea de gen. În lista autorităților împuternicite a fost inclus și Biroul Național de Statistică, avocatul parlamentar pentru egalitatea de gen și Inspekția Muncii. În noul proiect de modificări, extinderea listei prevăzute în art. 15 cuprinde doar avocatul parlamentar, excluzând Inspekția Muncii și Biroul Național de Statistică.

25. Totuși, merită să menționăm faptul că prin art. I al proiectului modificărilor se introduce un articol nou 19¹ în Legea privind egalitatea șanselor, care prevede competențele Inspekției Muncii de a desfășura "audite de gen", precum și de a controla "respectarea de către angajator a obligațiilor de preveni și exclude cazurile de discriminare după criterii de sex și hărțuire sexuală la locul de muncă în cadrul întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor, indiferent de tipul de proprietate sau forma de organizare juridică, inclusiv persoanele fizice care angajează lucrători".
26. Astfel, proiectul modificărilor sporește rolul Inspekției Muncii în combaterea discriminării după criterii de gen și a hărțuirii sexuale la locul de muncă. De aceea, întru asigurarea consecvenței, se recomandă de a include expres Inspekția Muncii în lista autorităților investite cu obligații în domeniul asigurării egalității dintre femei și bărbați în art. 15 a Legii privind egalitatea șanselor.
27. Proiectul modificărilor din anul 2010 a extins sarcinile Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați, prezentate în art. 18 al Legii privind egalitatea șanselor, pentru a include, printre altele, prezentarea în Guvern a propunerilor cu privire la prevenirea și eliminarea discriminării după criteriul de sex spre examinare și aprobare. În Opinia din 2011, OSCE/BIDDO a recomandat să se clarifice caracterul acestor propuneri - mai exact, dacă acestea sunt propuneri de politici, de modificare a legislației sau ambele.
28. Totuși, merită să se menționeze faptul că în versiunea actuală a proiectului modificărilor această sarcină nu se mai introduce în art. 18 din Legea privind egalitatea șanselor. Pentru a consolida rolul Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați, se recomandă reintroducerea acestei modificări cu clarificarea naturii propunerilor de acest gen.
29. În baza recomandărilor oferite în Opinia OSCE/BIDDO din 2011, menționăm că Legea privind egalitatea șanselor trebuie să conțină informații privind structura Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați. De asemenea, Legea privind egalitatea șanselor ar trebui să asigure mai multă claritate în privința cooperării comisiei cu alte organe care promovează egalitatea de gen menționate în această lege, și anume, organul specializat al Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei și alte consilii coordonatoare în domeniul gender din cadrul autorităților administrației publice centrale.
30. Articolul I al proiectul modificărilor prevede crearea unui consiliu coordonator în domeniul gender în cadrul fiecărei autorități publice centrale. Acesta va fi format din unități gender împuternicite, printre altele, să monitorizeze respectarea legislației cu privire la egalitatea genurilor în cadrul autorităților publice, să aprobe rapoarte și să "verifice" cazurile de discriminare pe criterii

de sex în domeniul de activitate al instituției (art. 19, alin. 4 și 5 din Legea privind egalitatea șanselor).

31. Atribuțiile unității gender sunt expuse în noul alin. 6 al art. 19 și includ "participarea la examinarea petițiilor" asupra cazurilor de discriminare după criteriul de sex, precum și întocmirea rapoartelor de activitate și remiterea lor spre examinare organelor specializate. Totuși, nu este suficient de clar cui trebuie să raporteze aceste unități - deși în art. 19 alin. 5 se stipulează că consiliul coordonator în domeniul gender al fiecărei autorități a administrației publice locale trebuie să aprobe rapoartele privind asigurarea egalității de gen, în alin. 6 al acestui articol se menționează că rapoartele de activitate, întocmite de unitățile pentru egalitatea de gen trebuie să fie prezentate organelor specializate. Totodată, s-a observat că în proiectul de modificări se vorbește doar despre un singur organ specializat, creat în cadrul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, responsabil de asigurarea egalității de gen. Acest lucru trebuie clarificat în Legea privind egalitatea șanselor.
32. Se presupune că rapoartele de activitate vor fi prezentate respectivului consiliu coordonator în domeniul gender, care ulterior va aproba rapoartele (conform prevederilor noi din art. 19 alin. 5 lit. b)). În continuare aceste rapoarte sunt prezentate de către autoritățile publice centrale Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei (art. 19 alin. 3 lit. c), conform modificării prevăzute în art. I al proiectului de modificări).
33. În acest context trebuie de menționat că obligația de a coordona activitatea autorităților publice centrale și locale aparține Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați (art. 18(b) al Legii privind egalitatea șanselor). Pe de altă parte, atât autoritățile publice centrale (art. 19 alin. (c) modificat de art. I al proiectului de modificări) cât și autoritățile publice locale (art. 20 alin. 1 lit. (d) modificat de art. I al proiectului de modificări) raportează Ministerului Muncii. De aceea se recomandă să se clarifice rolul *de facto* al Comisiei guvernamentale pentru egalitate în coordonarea activității autorităților publice centrale și locale, în ceea ce privește procesul de scriere a rapoartelor.
34. Conform versiunii precedente a proiectului de modificări, prin art. XVIII s-a propus modificarea art. 18 (e) al Legii privind egalitatea șanselor, astfel Comisia guvernamentală devenind responsabilă pentru "elaborarea rapoartelor Guvernului privind situația națională referitoare la egalitatea de șanse între femei și bărbați". Această modificare a fost eliminată acum. Astfel, nu este clar ce autoritate elaborează raportul Guvernului către Parlament (art. 17 alin. 2 lit. (c) din Legea privind egalitatea șanselor). În baza procedurilor de scriere a rapoartelor descrise mai sus, autoritatea în cauză ar putea fi Ministerul Muncii, însă acest fapt trebuie să fie specificat în prevederile legii.
35. De asemenea, prin articolul I al proiectului de modificări se schimbă și formularea art. 17 alin. 2 lit. (c), rapoartele Guvernului urmând să fie prezentate periodic și "la cerere". Nu este totalmente clar ce autoritate are dreptul să facă o astfel de cerere (cel mai probabil Parlamentul, deși acest fapt nu este specificat în mod expres) și în baza cărei proceduri.
36. În continuare, în art. 17 (b) din Legea privind egalitatea șanselor se vorbește despre competența Guvernului de a aproba "planuri și programe naționale"

întru asigurarea egalității între femei și bărbați. Prin art. I al aceluiași proiect de modificări se modifică art. 18 lit. (d), astfel încât Comisia guvernamentală pentru egalitate este responsabilă pentru "analiza implementării planurilor și programelor naționale și locale". Totuși, nicio prevedere din legea actuală sau proiectul de modificări nu specifică ce autoritate este responsabilă de elaborarea respectivelor planuri și programe. De asemenea, nu se menționează nicio activitate ulterioară acestei analize, cum ar fi spre exemplu publicarea analizei sau prezentarea rezultatelor analizei către Guvern și Parlament. Prin urmare, se recomandă să se precizeze ce actori vor fi responsabili pentru competențele sus-menționate și ce acțiuni vor fi întreprinse întru supravegherea implementării analizelor Comisiei guvernamentale.

37. În acest context, ținem să reiterăm indicația inclusă deja în Opinia OSCE/BIDDO din 2011 precum că nici Legea cu privire la Guvern²⁷, nici Legea privind egalitatea șanselor nu reglementează liniile de responsabilitate și raportare în organele de stat abilitate cu promovarea egalității de gen și prevenirea discriminării după criteriul de sex. Aceasta ar contribui la îmbunătățirea coordonării, liniilor de comunicare și responsabilității.²⁸ Trebuie să ținem cont de faptul că funcționarea eficientă a mecanismelor naționale de promovare a egalității de gen va fi asigurată dacă responsabilitatea pentru aceste mecanisme va aparține autorităților publice de cel mai înalt nivel, de ex. unui ministru, și dacă vor fi prevăzute resurse (atât resurse financiare, cât și capacități profesionale) și oportunități suficiente pentru a influența elaborarea tuturor politicilor de stat.²⁹
38. După cum s-a menționat mai sus în alin. 25, art. I al proiectului de modificări introduce un nou articol 19¹ în Legea privind egalitatea șanselor, conform căruia Inspekția Muncii va controla respectarea de către angajator a obligațiilor de prevenire și excludere a cazurilor de discriminare după criterii de sex și de hărțuire sexuală la locul de muncă în cadrul întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor, precum și va desfășura "audite de gen" în domeniul muncii (a se vedea și articolul XII al proiectului de modificări, care modifică art. 4 alin. (1) lit. (e¹) și art. 11³ alin. (1) lit. (k) din Legea privind Inspekția Muncii). Inspekția Muncii poate efectua controale planificate sau la solicitare.
39. De asemenea, prin art. I al proiectului de modificări se introduce definiția "auditului de gen" în art. 2 al Legii privind egalitatea șanselor, care are următoarea formulare: "auditul de gen reprezintă analiza consecvenței și eficienței includerii intereselor femeilor și bărbaților în activitatea practică a organizației, în politica și documentele acesteia, politica de cadre, la nivelul managerial și decizional, alocările bugetare".

²⁷ Legea cu privire la Guvern, nr. 64-III din 31 mai 1990.

²⁸ În acest context, a se vedea Comentariile Finale ale Comitetului CEDAW pentru Republica Moldova (2006) publicate la cea de-a treizeci și șasea sesiune a sa la 7-25 august 2006, în care sunt exprimate îngrijorări cu privire la lipsa voinței politice și resurselor pentru mecanismele naționale pentru femei (alin. 13). Aceleași comentarii finale mai conțin și un îndemn la o abordare cuprinzătoare, care să includă toate politicile și programele ce au drept scop realizarea egalității formale și semnificative între femei și bărbați (alin. 11).

²⁹ A se vedea Declarația și Programul de Acțiuni de la Beijing, adoptate la 15 septembrie 1995 la cea de-a 16 sesiune plenară a celei de-a Patra Conferințe Mondiale privind Femeile, alin. 201.

40. Se menționează că formularea actuală a definiției "auditului de gen" este destul de vagă, în sensul că nu solicită un echilibru dintre interesele femeilor și bărbaților și nici nu menționează respectarea principiului de egalitate. Din acest motiv se recomandă revizuirea definiției "auditului de gen" din art. 2 al Legii privind egalitatea șanselor, astfel încât Inspekția Muncii să asigure includerea, în egală măsură, a intereselor femeilor și bărbaților în activitățile, materialele și deciziile organizației respective. Se presupune că acest "audit de gen" urmează procedura de inspecție obișnuită a Inspekției Muncii.
41. În art. II al proiectului de modificări se propune obligarea ministerelor, altor autorități publice centrale, inspectoratelor de stat și comisiilor și consiliilor guvernamentale să promoveze politica de cadre a statului în baza principiului de egalitate a genurilor și, în același timp, să asigure protecția împotriva discriminării pe criteriu de sex (art. 21 și 22 ale Legii cu privire la Guvern). După cum s-a fost menționat în Opinia OSCE/BIDDO din 2011, o astfel de promovare a egalității de gen ar putea fi combinată cu cerința de a planifica și implementa măsuri temporare afirmative în sensul art. 4 al CEDAW, pentru a spori procentajul femeilor în cadrul guvernului.³⁰ Respectiva recomandare este reiterată în prezentul document.
42. Art. I al proiectului de modificări prevede introducerea unui articol nou 24¹ în Legea privind egalitatea șanselor, care să prevadă procedura de examinare a plângerilor de discriminare primite din partea persoanelor fizice. Conform acestei prevederi, orice persoană poate prezenta astfel de plângeri autorităților publice, avocatului parlamentar și instanțelor judecătorești. Se crează impresia că toate cele trei tipuri de structuri pot fi contactate simultan.
43. Pentru a reduce povara asupra instanțelor judecătorești, care de altfel ar fi inundate cu plângeri de discriminare, în această prevedere trebuie specificat clar că adresarea instanțelor judecătorești va fi posibilă doar în cazurile care implică daune, sau în cazurile în care remediile administrative au fost epuizate. În cazurile în care plângeri de discriminare vor fi depuse împotriva autorităților publice, acestea vor trebui să beneficieze de posibilitatea de a soluționa cazurile de sine stătător. De asemenea, introducerea unei anumite ierarhii pentru procedura de atac va contribui la evitarea emiterii simultane a unor hotărâri contradictorii de autoritățile administrative și instanțele judecătorești.
44. Chiar dacă avocatului parlamentar i se pot prezenta plângerile oricând, Legea privind egalitatea șanselor trebuie să prevadă obligativitatea informării acestora despre cazurile pe rol la autoritățile administrației publice sau instanțele judecătorești pentru a evita dublarea procedurilor și luarea unor decizii contradictorii de către organe diferite.
45. Pentru a susține acțiunile altor organe de stat și autorități publice, prin art. XVII al proiectului de modificări se introduc modificări în Legea cu privire la statistica oficială³¹, în baza cărora informațiile urmează să fie colectate, procesate, sistematizate, centralizate, analizate și estimate separat pentru fiecare gen în parte. Se menționează că nici art. XVII al proiectului de

³⁰ Exemple ale unor astfel de măsuri afirmative includ oferirea de prioritate femeilor calificate la angajarea în cadrul Guvernului sau organizarea unor programe speciale de instruire a femeilor pentru a le îmbunătăți calificarea pentru aceste funcții.

³¹ Legea cu privire la statistica oficială, nr. 412-XV din 9 decembrie 2004.

modificări și nici art. 22 al actualei Legi privind egalitatea șanselor nu prevăd necesitatea publicării informațiilor statistice dezagregate pe sexe. Acest fapt trebuie clarificat în proiectul de modificări.

3.2 Avocatul parlamentar pentru egalitatea genurilor

46. Prin art. VIII al proiectului de modificări se modifică art. 11 al Legii cu privire la avocații parlamentari. Conform art. 4 al Legii cu privire la avocații parlamentari³², Parlamentul numește patru avocați parlamentari, egali în drepturi, unul dintre care este specializat în problemele de protecție a drepturilor copilului. Împreună cu funcționarii Centrului acești patru avocați parlamentari formează Centrul pentru Drepturile Omului în Moldova (în continuare - "Centrul pentru Drepturile Omului") (art. 11 alin. 3 al Legii cu privire la avocații parlamentari). În baza art. 11 alin. 3 cei patru avocați parlamentari iau o decizie unanimă cu privire la distribuirea domeniilor de activitate între ei, care va fi aprobată printr-un ordin al Centrului pentru Drepturile Omului. Conform art. VIII al proiectului de modificări, această prevedere va fi îmbunătățită prin introducerea unei propoziții suplimentare, conform căreia asigurarea egalității șanselor pentru femei și bărbați trebuie să constituie un domeniu distinct al activităților avocaților parlamentari, care urmează a fi exercitat de către unul din ei.
47. S-a observat că deși avocatul parlamentar specializat pentru drepturile copilului este numit în mod direct de Parlament conform art. 4 al Legii cu privire la avocații parlamentari (presupunem, în baza experienței specifice a candidatului în acest domeniu), situația este altfel în cazul avocatului parlamentar pentru egalitatea genurilor. Pentru a asigura alegerea celui mai bun candidat în calitate de reprezentant al organului responsabil de asigurarea egalității genurilor, ar fi preferabil ca avocatul parlamentar pentru egalitatea genurilor să fie numit de asemenea în mod direct de către Parlament. După cum s-a recomandat deja în Opinia OSCE/BIDDO din 2011, proiectul de modificări ar putea reflecta acest fapt prin modificarea prevederilor art. 4.
48. Art. I al proiectului modificărilor prevede anumite modificări ale Legii privind egalitatea șanselor în ceea ce privește avocatul parlamentar pentru egalitatea genurilor. Una din ele este investirea avocatului parlamentar cu dreptul de "adresare în instanța de judecată în apărarea persoanelor supuse discriminării" (art. 21 alin. 1 (b) modificat de art. I al modificărilor).
49. Această abordare este foarte binevenită, dar, după cum a fost indicat în Opinia OSCE/BIDDO din anul 2011, niște clarificări i-ar aduce doar beneficii. Anume, ar fi bine să se specifice în proiectul de modificări dacă acest lucru înseamnă că avocatul parlamentar va înainta petiții din numele persoanei supuse discriminării sau dacă avocatul parlamentar poate înainta astfel de petiții din numele propriu, ca o măsură de aplicare a Legii privind egalitatea șanselor.
50. Trebuie evidențiate următoarele aspecte referitoare la obligațiile nou-introduse ale avocatului parlamentar. Întâi de toate, noul articol 21 alin. 1 lit. (a)

---

³² Legea cu privire la avocații parlamentari, nr. 1349-XIII din 17 octombrie 1997, ultima modificare în anul 2011.

stipulează că avocatul parlamentar se ocupă de "examinarea adresărilor persoanelor fizice asupra cazurilor de discriminare".

51. Conform Directivei 2006/54/CE a UE privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă, statele membre se asigură că "asociațiile, organizațiile sau alte entități juridice care, în conformitate cu criteriile stabilite de legislația lor națională, au interesul legitim de a veghea la respectarea dispozițiilor prezentei directive au posibilitatea, în numele sau în sprijinul reclamantului, cu aprobarea acestuia, să angajeze orice procedură judiciară și/sau administrativă prevăzută pentru a determina respectarea obligațiilor rezultând din prezenta directivă". Pentru a alinia proiectul modificărilor la standardele internaționale în domeniul egalității genurilor, ar fi oportun de permis acestor organizații, inclusiv organizațiilor neguvernamentale, să se asocieze la procesele inițiate de avocatul parlamentar sau oricărui altor procese judiciare sau administrative referitoare la discriminarea pe criterii de sex.

4. Prevederi și subiecte privind egalitatea de gen ale proiectului de modificări

52. Pe lângă competențele instituțiilor publice și ale avocatului parlamentar discutate până acum, în următoarele alineate ne vom concentra la prevederile individuale ale proiectului de modificări, care ar necesita anumite îmbunătățiri.

4.1 Noțiuni

53. Prin art. I al proiectului de modificări se modifică art. 2 al Legii privind egalitatea șanselor pentru a include definiții ale noțiunilor, ca de exemplu principiul egalității, instigarea la discriminare pe criteriul de sex, victimizarea și auditul de gen. De asemenea, se stipulează că hărțuirea sexuală este interzisă și se pedepsește conform legii. Deși aceste modificări reprezintă un pas înainte, anumite aspecte ale acestei prevederi ar mai putea fi îmbunătățite.
54. Directiva 2006/54/CE a UE privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă definește hărțuirea ca "comportament indezirabil cu conotație sexuală se manifestă în mod fizic, verbal sau nonverbal, având ca obiect sau ca efect prejudicierea demnității unei persoane și în special crearea unui cadru intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensator". Se menționează că deși art. 2 al actualei Legi privind egalitatea șanselor definește hărțuirea sexuală, din legea actuală și din proiectul de modificări lipsește definiția mai generală a hărțuirii. De aceea se recomandă includerea definiției de hărțuire în art. 2 al Legii privind egalitatea șanselor.
55. În acest context, trebuie reiterat faptul că definiția "auditului de gen" trebuie modificată de asemenea, după cum a fost menționat mai sus în alin. 40.

4.2 Răspunderea pentru discriminarea după criteriul de sex

56. Proiectul de modificări, de asemenea, conține prevederi specifice menite să îmbunătățească legislația referitoare la drepturile muncitorilor și sindicate. Art. XIV se concentrează pe modificarea Codului muncii³³, inclusiv a art. 329 al Codului muncii, în sensul tragerii la răspundere a angajatorului pentru prejudicii materiale și morale aduse de tratamentul discriminatoriu sau hărțuirea sexuală la locul de muncă, cu excepția cazurilor când Codul muncii sau alte acte normative prevăd altfel. Pentru a spori claritatea și previzibilitatea legii în acest sens, este de dorit ca art. 329 să conțină trimiteri la prevederile sau cel puțin tipurile de legislație care prezintă aceste excepții atât în Codul muncii, cât și în alte legi.
57. Conform art. I al proiectului de modificări, art. 10 al Legii privind egalitatea șanselor este modificat în sensul că angajatorii trebuie să prevadă sancțiuni disciplinare pentru angajații care au comis fapte de hărțuire sexuală. După cum a fost deja recomandat în Opinia OSCE/BIDDO din 2011, ar fi util să se includă în Legea privind egalitatea șanselor o trimitere la legea și procedura pe care se vor baza aceste sancțiuni disciplinare împreună cu o trimitere la sancțiunile disciplinare posibile în aceste cazuri. Aceste trimiteri vor permite angajaților să cunoască din timp ce consecințe poate avea hărțuirea sexuală.
58. Trebuie reiterat faptul că în Comentariile Finale pentru Republica Moldova din anul 2006, Comitetul CEDAW a criticat lipsa mijloacelor legale adecvate în Legea privind egalitatea șanselor.³⁴ Proiectul modificărilor nu include prevederi clare, care să formuleze mecanismele legislative de punere în vigoare a drepturilor. Același lucru este valabil pentru reclamațiile de discriminare la nivel administrativ, precum și rezultatele posibile și organele responsabile care supraveghează astfel de proceduri.
59. Unele din mecanismele sus-menționate pot fi găsite în alte acte legislative, de exemplu procedurile și sancțiunile disciplinare din Codul muncii și modificările la Codul contravențional³⁵, răspunderea penală pentru hărțuirea sexuală prevăzută în art. 173 al Codului penal³⁶ și compensarea prejudiciilor morale în legislația civilă. Totuși, Legea privind egalitatea șanselor nu include referințe sau specificații referitoare la acest aspect. Prin urmare, se recomandă includerea referințelor privind procedurile de responsabilizare și sancțiunile relevante în Legea privind egalitatea șanselor.
60. Art. 24 al Legii privind egalitatea șanselor, în formularea actuală, prevede că persoanele supuse formelor de discriminare după criteriul de sex au dreptul la repararea prejudiciului în condițiile stabilite de legislație (alin. 1) și că persoanele care au comis acțiuni de discriminare după criteriul de sex poartă răspundere conform legislației "pentru încălcarea prevederilor legislației în materie de egalitate între femei și bărbați" (alin. 2).
61. Art. I al proiectului de modificări introduce un nou art. 24² în Legea privind egalitatea șanselor, care specifică tipurile de daune pe care le poate suferi o persoană discriminată, cu respectarea procedurii judiciare în modul "prevăzut de legislație". Probabil acesta se referă la procedurile de daune civile; pentru ca

³³ Codul Muncii, nr. 154-XV din 28 martie 2003.

³⁴ A se vedea Comentariile Finale ale Comitetului CEDAW pentru Republica Moldova (2006) publicate la cea de-a a treizeci și șasea sesiune a sa la 7-25 august 2006, alin. 14 și 15.

³⁵ Codul contravențional, nr. 218-XVI din 24 octombrie 2008.

³⁶ Codul penal, nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 (republicat în 2009).

Opinia OSCE/BIDDO cu privire la modificările și completările revizuite pentru a asigura o mai mare egalitate de gen în unele acte legislative ale Republicii Moldova

această procedură să fie clară și previzibilă pentru toți utilizatorii legii, ar fi recomandabil de inclus în art. 24² o referință la legislația relevantă, sau cel puțin la tipul de legislație conform căreia vor fi desfășurate procedurile referitoare la daune. În acest context, trebuie să se țină cont de faptul că în conformitate cu legislația UE, măsurile introduse în sistemele juridice naționale pentru a asigura compensarea și repararea pierderilor și prejudiciilor suferite de o persoană în rezultatul discriminării pe criteriu de sex trebuie să cuprindă sancțiuni "eficiente, proporționale, și cu efect disuasiv"³⁷.

62. Art. XIII al proiectului de modificări se referă la art. 176 al Codului penal privind "încălcarea egalității în drepturi a cetățenilor", astfel încât în afara persoanelor aflate în funcții de răspundere, răspunderea penală pentru încălcarea drepturilor și libertăților cetățenilor în baza anumitor caracteristici personale să o poarte și persoanele care gestionează organizații comerciale, obștești sau ne-statale.
63. La acest moment, trebuie de menționat că OSCE/BIDDO, în opinia sa din anul 2010 cu privire la proiectul modificărilor la Codul penal al Republicii Moldova referitoare la crimele motivate de ură³⁸, a menționat că datorită formulării sale vagi, art. 176, prin însăși caracterul său, a fost o prevedere împotriva discriminării și nu o prevedere penală. Astfel în prezenta opinie, OSCE/BIDDO a recomandat ca art. 176 să fie eliminat din Codul penal și să fie inclus în legislația administrativă sau civilă sau în legislația cuprinzătoare în domeniul anti-discriminare³⁹. OSCE/BIDDO profită de oportunitatea de a reitera această recomandare.
64. Pe lângă răspunderea generală pentru discriminarea după criteriul de sex și hărțuirea sexuală, art. I și III ale proiectului de modificări prevăd schimbări în prevederile relevante ale Legii presei⁴⁰ și Legii privind egalitatea șanselor pentru a asigura prevenirea și pedepsirea publicării materialelor și informațiilor care "prezintă imaginea unui anumit sex în manieră de umilință a demnității și/sau conține un îndemn deschis sau ascuns la promovarea în diverse domenii a unui anumit sex în detrimentul altuia". Conform prevederilor de mai sus ale proiectului de modificări, astfel de publicații "se contracarează în conformitate cu legislația".
65. După cum este reiterat și în opinia OSCE/BIDDO cu privire la proiectul modificărilor la Codul penal al Republicii Moldova referitoare la crimele motivate de ură⁴¹ și opinia OSCE/BIDDO din 2011, limitarea libertății de exprimare a unei persoane este admisibilă în cazurile în care aceasta încalcă drepturile și libertățile fundamentale ale altor persoane. Totuși, această limitare a libertății de exprimare nu ar trebui să fie prea generală sau cuprinzătoare, în special când, ca și în acest caz, ea cuprinde în mod explicit

---

³⁷ A se vedea Cauza 14/83 *Sabine von Colson și Elisabeth Kamann împotriva Land Nordrhein-Westfalen* [1984] ECR 1891, a se vedea și Cauza 79/83 *Dorit Harz împotriva Deutsche Tradax GmbH* [1984] ECR 1921.

³⁸ Opinia OSCE/BIDDO cu privire la proiectul modificărilor la Codul penal al Republicii Moldova referitoare la crimele motivate de ură (Opinia nr. HCRIM–MOL/156/2010 (AT)), din 7 iunie 2010.

³⁹ A se vedea Opinia OSCE/BIDDO cu privire la proiectul modificărilor la Codul penal al Republicii Moldova referitoare la crimele motivate de ură, alin. 17-22.

⁴⁰ Legea presei, nr. 243-XIII din 26 octombrie 1994.

⁴¹ A se vedea Opinia OSCE/BIDDO cu privire la proiectul modificărilor la Codul penal al Republicii Moldova referitoare la crimele motivate de ură, alin. 31-33.

agențiile mass-media, altfel riscând să depășească limitarea admisibilă a dreptului și libertății de exprimare. Atât art. 19 al PIDCP cât și art. 10 al CADO accentuează importanța libertății de exprimare și ambele prevederi indică situațiile excepționale concrete în care poate fi limitat acest drept.⁴² Conform jurisprudenței CEDO, noțiunea de libertate a exprimării este aplicabilă și informațiilor sau ideilor care "ofensează, șochează sau deranjează".⁴³ Excepțiile enumerate de art. 10 alin. 2 al CEDO trebuie interpretate în sens îngust și trebuie stabilită convingător necesitatea de a aplica restricțiile.⁴⁴

66. Presa, în special datorită funcției importante pe care o îndeplinește într-o societate democratică, are o marjă relativ largă de apreciere în acest sens, cu condiția că raportează cu bună credință subiectele de interes public.⁴⁵ Deși presa nu trebuie să depășească anumite limite, libertatea jurnalistică cuprinde și "o posibilă recurgere la un anumit nivel de exagerare sau chiar provocare".⁴⁶
67. Completările la art. 4 al Legii presei și art. 8 al Legii privind egalitatea șanselor, conform art. I și III ale proiectului de modificări, se referă la prevenirea publicării materialelor și a informațiilor care prezintă imaginea unui gen în manieră de umilință a demnității sau care conțin un îndemn ascuns la promovarea unui anumit gen în detrimentul altuia. Conform aceluiași prevederi, agențiile mass-media, de asemenea, vor fi sancționate pentru astfel de publicații. Presupunem că aceste publicații ar putea duce la aplicarea art. 176 al Codului penal în versiunea revizuită, însă acest lucru nu este specificat în prevederile menționate.
68. Dat fiind faptul că mijloacele de informare joacă un rol important în perpetuarea sau desființarea stereotipurilor, de ex., în privința diferitelor sexe, în general se accentuează că publicațiile discriminatoare ar trebui să fie abordate prin alte mijloace, nu prin sancțiuni care interzic libertățile mijloacelor de informare. Exemple în acest sens ar putea fi instruirea corespunzătoare a angajaților care lucrează în agențiile mass-media sau campaniile publice de combatere a stereotipurilor menționate. Sancțiuni trebuie să fie luate în considerare doar în cazurile în care instruirea și sensibilizarea eșuează să elimine disprețul permanent și grav față de egalitatea între bărbați și femei în aceste publicații. Totuși, aceste sancțiuni trebuie să fie limitate la sancțiuni administrative.

---

⁴² Conform art. 19 alin. 3 al PIDCP: "Exercitarea libertăților prevăzute la paragraful 2 al prezentului articol [și anume, libertatea de exprimare] comportă obligații și răspunderi speciale. În consecință, ea poate fi supusă anumitor limitări care trebuie însă stabilite în mod expres prin lege și care sunt necesare: a) respectării drepturilor sau reputației altora; b) apărării securității naționale, ordinii publice, sănătății sau moralității publice."

Conform articolului 10 alin. 2 al CEDO "Exercitarea acestor libertăți [adică a libertății de exprimare] [...] poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești."

⁴³ A se vedea hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza *Bodrožić v. Serbia* din 23 iunie 2009 nr. 32550/05 alin. 46 și 56. A se vedea printre altele și hotărârea în cauza *Vogt v. Germania* din 26 septembrie 1995, seria A nr. 323 paginile 25-26, alin. 52.

⁴⁴ A se vedea hotărârea în cauza *Vogt v. Germania*, alin. 52.

⁴⁵ A se vedea în acest context hotărârea în cauza *Bodrožić v. Serbia*, alin. 46.

⁴⁶ *Ibidem*, alin. 47.

5. Instruirea și finanțarea

69. Pentru a asigura implementarea corespunzătoare a tuturor părților proiectului de modificări, este extrem de important ca adoptarea acestor modificări să fie însoțită de finanțare și instruire suficiente, care ar putea fi prevăzute în strategiile și planurile naționale de acțiuni pentru egalitatea de gen. Instruirea trebuie să fie acordată tuturor instituțiilor, organelor și persoanelor cu obligații speciale în domeniul promovării egalității de gen și prevenirii discriminării după criteriul de sex, în special dacă ele pot fi trase la răspundere după implementarea anumitor schimbări în lege, cum ar fi angajatorii și reprezentanții mijloacelor de informare. Mijloacele de informare trebuie să joace un rol important în sensibilizarea cu privire la egalitatea de gen și, prin urmare, trebuie să fie sensibilizate privind responsabilitatea lor de a desființa stereotipurile referitoare la gen, în contrast cu perpetuarea acestor prejudecăți.
70. Se menționează că art. XVIII al proiectul modificărilor din 2010 a propus modificarea art. 13 al Legii privind egalitatea șanselor, astfel încât Ministerul Educației să fie responsabil pentru asigurarea instruirii, pregătirii și informării cadrelor didactice în domeniul egalității de șanse pentru femei și bărbați. Acesta este un bun exemplu de instruire și sensibilizare relevantă, care ar putea fi reintroduse în actualul proiect de modificări și pentru alte sectoare.
71. Această instruire trebuie să fie finanțată corespunzător, la fel ca și campaniile de sensibilizare menționate în proiectul modificărilor. Proiectul de modificări din anul 2010 a revizuit art. 23 al Legii privind egalitatea șanselor, stabilind Fondul Național pentru Egalitatea Șanselor, iar OSCE/BIDDO a recomandat ca acest fond să primească suficiente venituri și că fondul respectiv trebuie gestionat cu cea mai mare transparență posibilă.
72. Cu toate acestea, toate modificările anterioare ale art. 23 au fost abrogate până acum. Dat fiind rolul cardinal pe care îl are finanțarea în procesul de implementare a prevederilor de egalitate a genurilor, anularea modificărilor menționate poate fi un pas înapoi. Se recomandă re-introducerea modificărilor anterioare la art. 23 din motivul recomandării prezentate în Opinia OSCE/BIDDO din anul 2011.

[SFÂRȘITUL TEXTULUI]

Anexa 1:

PROIECT

Republica Moldova

PARLAMENTUL

Legea nr. __ din ____ 2012

pentru modificarea și completarea unor acte legislative

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Art. I. – Legea nr. 5-XVI din 09 februarie 2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr. 47-50, art. 200), cu modificările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. În denumirea Legii și pe tot parcursul textului sintagma „asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați” se substituie prin sintagma „asigurarea egalității de șanse pentru femei și bărbați”.

2. Articolul 2:

după definiția "*abordare complexă a egalității între femei și bărbați*", se completează cu următoarea definiție: "principiul egalității între femei și bărbați - prevede egalitate în drepturi, oportunități și responsabilități în toate sferele vieții";

după definiția „discriminare indirectă după criteriul de sex”, se completează cu o nouă definiție cu următorul conținut: "*Instigare la discriminare după criteriul de sex* – o formă de discriminare, prin care o persoană, abuzând de poziția de subordonare a unei alte persoane, dă dispoziții, aplică presiunea și/sau induce un comportament al unei persoane anume cu scopul discriminării după criteriul de sex”;

după definiția nouă propusă de „instigare la discriminare după criteriul de sex”, se completează cu următoarea definiție:

"*Victimizare* orice acțiune sau inacțiune soldată cu consecințe adverse ca urmare a depunerii unei plângeri, a înaintării unei acțiuni în instanță cu scopul asigurării aplicării prevederilor prezentei legi; sau a furnizării unor informații, inclusiv a unor mărturii, care se referă la plângerea sau acțiunea înaintată de către o altă persoană”.

Opinia OSCE/BIDDO cu privire la modificările și completările revizuite pentru a asigura o mai mare egalitate de gen în unele acte legislative ale Republicii Moldova

definiția „hărțuire sexuală” se completează cu următorul text: „Hărțuirea sexuală este interzisă și se pedepsește conform legii.”

după definiția de "hărțuire sexuală" se completează cu o nouă definiție în următoarea redacție:

"*sexism* - formă de discriminare pe criteriu de sex exprimată prin politici, practici, atitudini și/ sau comportamente, care tratează unul din genuri ca fiind mai inferior, sau mai puțin valoros, sau care face uz de stereotipuri, cu efecte discriminatorii asupra femeilor sau asupra bărbaților”;

după definiția "*unitate gender*" se completează cu două definiții noi în următoarea redacție:

"*consiliu coordonator în domeniul gender*, reprezintă structura mecanismului instituțional, constituit din unități gender din cadrul structurilor cu abilități de elaborare, promovare și monitorizare a politicilor în domeniul de activitate”.

"*auditul de gen*, reprezintă analiza consecvenței și eficienței includerii intereselor femeilor și bărbaților în activitatea practică a organizației, în politica și documentele acesteia, politica de cadre, la nivelul managerial și decizional, alocările bugetare."

3. Articolul 6, aliniatul (3), se completează cu următorul text: "asigurând o cotă de participare minimă de 40% a ambelor sexe."

4. Articolul 7, aliniatul (2), se expune în următoarea redacție:

„ (2) Partidele și alte organizații social-politice sânt obligate să contribuie la asigurarea egalității de drepturi și de șanse între membrii săi femei și bărbați, respectând o cotă de participare minimă de 40% a ambelor sexe, la:

- a) asigurarea reprezentării în organele de conducere;
- b) asigurarea reprezentării pe listele de candidați.”

5. Articolul 8, alineatul (2) va avea următoarea redacție:

"(2) Este inadmisibilă și se contracarează în conformitate cu legislația publicarea oricăror materiale și informații care prezintă imaginea unui anumit gen în manieră de umilință a demnității și/sau conține un îndemn deschis sau ascuns la promovarea în diverse domenii a unui anumit gen în detrimentul altuia."

6. Articolul 10:

aliniatul (2) se completează cu următorul text:

„Angajatorul va asigura informarea tuturor angajaților cu privire la interdicerea acțiunilor de discriminare și a hărțuirii sexuale la locul de muncă în vederea prevenirii acestora, inclusiv prin afișarea în locuri vizibile a prevederilor respective din cadrul regulamentelor interne ale unităților precum și răspunderea pentru faptele de discriminare prevăzute de legislație.”

aliniatul (3), litera d) după cuvintele „să întreprindă măsuri de prevenire” se completează cu următorul text: „a discriminării pe criteriu de sex și/sau hărțuirii

Opinia OSCE/BIDDO cu privire la modificările și completările revizuite pentru a asigura o mai mare egalitate de gen în unele acte legislative ale Republicii Moldova

sexuale” și în continuare după text, și de exclus sintagma împotriva discriminării de la sfârșitul alineatului.

alinatul (3) litera f), după cuvintele de la finele propoziției „după criteriul de sex” de adăugat „și și a hărțuirii sexuale și să prevadă sancțiuni disciplinare, în condițiile legii, pentru angajații care au comis fapte de acest gen .”

7. Articolul 13:

alinatul (1) se expune în următoarea redacție:

“(1) Instituțiile de învățământ și educație” publice sau private, precum și toți ceilalți furnizori de servicii de formare și de perfecționare continuă autorizați conform legii, asigură realizarea principiului egalității între femei și bărbați:”

alinatul (2) cuvintele “instituțiile de învățământ și educație” de substituit cu cuvintele după cum urmează “Instituțiile prevăzute la alin (1)” în continuare după text.

după aliniatul (2) articolul se completează cu aliniate noi, aliniatele 3 și 4 cu următorul conținut:

“(3) Ministerul Educației și mediile academice asigură elaborarea și monitorizarea curriculei educaționale, a conținutului obiectelor, standardelor și resurselor educaționale, organizarea procesului de învățământ în conformitate cu principiul egalității între femei și bărbați;”.

(4) Ministerul Educației și mediile academice promovează participarea echilibrată a femeilor și bărbaților la ocuparea funcțiilor didactice și științifice în sistemul de învățământ și știință.”

Actualele alineate (3) și (4) vor deveni alineatele (5) și (6).

După alineatul (6) se introduce un nou alineat (7) cu următorul conținut: "Hărțuirea sexuală în mediul educațional este interzisă și se pedepsește conform legislației."

8. Articolul 15:

alineatul (1) se completează cu o nouă literă: "g) Avocatul parlamentar; ".

litera e) sintagma "unitățile gender" se substituie prin sintagma: "consiliu coordonator în domeniul gender, constituit din unități gender din cadrul direcțiilor cu abilități de elaborare și monitorizare a politicilor sectoriale".

9. Articolul 16.

alineatul (1) lit. c) se expune în redacție nouă după cum urmează:

"c) audierea rapoartelor anuale și speciale ale Guvernului și ale Centrului pentru Drepturile Omului asupra situației în domeniu, conform legislației. Pe marginea audierilor, Parlamentul poate adopta, după caz, hotărâri și moțiuni, în condițiile legii, cu referire la domeniul egalității de gen".

Opinia OSCE/BIDDO cu privire la modificările și completările revizuite pentru a asigura o mai mare egalitate de gen în unele acte legislative ale Republicii Moldova

10. Articolul 17, alineatul (2) lit.c) după sintagma "prezintă periodic" se completează cu sintagma "și la solicitare" și mai departe după text.

11. Articolul 18 se completează cu literele d) și e) cu următorul conținut:

- d) analizarea realizării planurilor și programelor naționale și locale, a valorificării investițiilor financiare în domeniul gender;
- e) coordonarea procesului de elaborare a rapoartelor naționale la tratatele internaționale în domeniu la care Republica Moldova este parte.

12. Articolul 19, alineatul (2) se completează cu litera g) și h) cu următorul conținut.

"g) organizarea activității curente și de secretariat a Comisiei guvernamentale privind egalitatea de șanse pentru femei și bărbați;

h) în cadrul MMPSF, pe lângă organul specializat, este creat și un consiliu coordonator în domeniul gender, constituit din unități gender din cadrul direcțiilor cu abilități de elaborare și monitorizare a politicilor sectoriale;"

alineatul (3) se expune în redacție nouă: "De competența celorlalte autorități publice centrale ține:

- a) asigurarea abordării complexe a egalității între femei și bărbați și a realizării instrumentelor internaționale din domeniu în sfera lor de competență;
- b) asigurarea respectării principiului egalității între femei și bărbați în politica de cadre, excluderea oricăror forme de discriminare după criteriul de sex și a hărțuirii sexuale;
- c) prezentarea în modul stabilit Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei a rapoartelor despre situația privind asigurarea egalității de șanse în sfera de activitate și acțiunile care au fost și/sau urmează a fi întreprinse în această privință;
- d) exercitarea altor atribuții de domeniu, conform legislației."

După alineatul (3) articolul se completează cu două alineate noi (4) și (5).

"(4) În cadrul autorităților administrației publice centrale de specialitate, funcționează consiliul coordonator în domeniul gender. Consiliul coordonator în domeniul gender se compune din unități gender desemnate din direcțiile abilitate cu competențe de elaborare, promovare și monitorizare a politicilor în domeniul de activitate al autorităților publice centrale de specialitate.

(5) Consiliul coordonator în domeniul gender dispune de următoarele atribuții:

- a) monitorizează respectarea legislației în domeniul de egalitate de șanse pentru femei și bărbați în cadrul autorităților administrației publice centrale de specialitate;
- b) aprobă rapoartele pe domeniul asigurării egalității de gen în sectorul său de activitate;
- c) examinează cazurile de discriminare pe criteriul de sex și de hărțuire sexuală în domeniul de activitate al instituției și înaintează propuneri de înlăturare a condițiilor de discriminare conducătorului instituției;
- d) asigură/contribuie la consolidarea cunoștințelor funcționarilor publici din domeniul de ramură asupra subiectelor ce țin de domeniul asigurării egalității de șanse pentru femei și bărbați."

Actualul alineat (4) devine alineatul (6), expus în următoarea redacție:

"(6) Unitatea gender:

Opinia OSCE/BIDDO cu privire la modificările și completările revizuite pentru a asigura o mai mare egalitate de gen în unele acte legislative ale Republicii Moldova

- a) prezintă propuneri de integrare a principiului egalității de șanse pentru femei și bărbați în politicile și planurile sectoriale de activitate;
- b) identifică, studiază și contribuie la soluționarea problemelor gender în domeniul de activitate,
  - participă la examinarea petițiilor asupra cazurilor de discriminare după criteriul de sex și de hărțuire sexuală la locul de muncă;
- d) întocmește rapoarte despre activitatea în problema egalității între femei și bărbați pentru a fi prezentată în modul prevăzut organelor specializate;
- e) exercită alte atribuții conform legislației."

După alineatul (6) se introduce un nou alineat (7) cu următorul conținut:

"(7) Responsabilitatea pentru asigurarea realizării de către autoritatea publică a atribuțiilor stabilite și pentru asigurarea coordonării activității eficiente a Consiliului coordonator în domeniul gender, revine conducătorului instituției."

13. Se introduce un articol nou - Articolul 19¹ în următoarea redacție:

"Articolul 19¹. Competența Inspecției Muncii.

- (1) Inspecția Muncii controlează respectarea de către angajator a obligațiilor de prevenire și excludere a cazurilor de discriminare după criteriile de sex și a hărțuirii sexuale în procesul de muncă la întreprinderi, instituții și organizații, cu orice tip de proprietate și formă juridică de organizare, la persoane fizice care angajează salariați.
- (2) Inspecția Muncii exercită auditul de gen în domeniul muncii, identificând impactul politicilor și activităților angajatorilor în respectarea drepturilor și șanselor femeilor și bărbaților.
- (3) Inspecția Muncii exercită control, în conformitate cu legislația, la solicitare sau din oficiu."

14. Articolul 20:

alineatul (1) se completează cu o nouă literă (d), iar actuala literă (d), devine litera (e):

"d) prezentarea, în modul stabilit, Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, a informației despre situația în teritoriul administrat privitor la implementarea politicii naționale în domeniul egalității de gen";

alineatul (2) se expune în următoarea redacție:

"(2) În cadrul autorităților administrației publice locale de nivelul II, în aparatul Consiliului raional, municipal, UTA Gagauzia funcționează unități gender.";

alineatul (3) litera c) cuvintele "examinează petițiile" se substituie prin sintagma "participă la examinarea petițiilor", iar după cuvintele "criteriu de sex" se completează cu sintagma "și de hărțuire sexuală";

articolul se completează cu două alineate noi (4) și (5) cu următorul conținut:

"(4) În cadrul autorităților administrației publice locale de nivelul I, funcțiile unității gender sunt exercitate de către secretarul Primăriei.

Opinia OSCE/BIDDO cu privire la modificările și completările revizuite pentru a asigura o mai mare egalitate de gen în unele acte legislative ale Republicii Moldova

(5) Responsabilitatea pentru realizarea de către administrația publică locală a atribuțiilor stabilite de lege și pentru asigurarea activității eficiente a unităților gender din subordine, revine respectiv președintelui raionului și primarilor."

15. Articolul 21 se expune în următoarea redacție:

"Articolul 21. Avocatul parlamentar

(1) Avocatul parlamentar contribuie la asigurarea egalității de șanse pentru femei și bărbați prin:

a) examinarea adresărilor persoanelor fizice asupra cazurilor de discriminare după criteriul de sex și hărțuire sexuală;

b) adresarea în instanța de judecată în apărarea persoanelor supuse discriminării;

c) elaborarea propunerilor de perfecționare a legislației în scopul implementării la nivel național a instrumentelor internaționale în domeniul șanselor egale pentru femei și bărbați;

d) sesizarea autorităților publice centrale și locale în privința respectării legislației în domeniul egalității de șanse pentru femei și bărbați, înlăturarea condițiilor de discriminare după criteriul de sex;

e) desfășurarea, inclusiv în colaborare cu organe publice, organizații neguvernamentale și internaționale a acțiunilor de instruire juridică și sensibilizare a populației asupra aspectelor egalității pentru femei și bărbați.

(2) Avocatul își exercită atribuțiile în conformitate cu prevederile Legii cu privire la avocații parlamentari.

(3) Raportul anual al Centrului pentru Drepturile Omului, va conține un capitol consacrat situației privind asigurarea egalității de șanse pentru femei și bărbați în Republica Moldova."

16. Capitolul VI se completează cu două articole noi Articolul 24¹ și Articolul 24² cu următorul conținut:

"Articolul 24¹. Examinarea cererii.

(1) Orice persoană este în drept să reclame în scris cazurile de discriminare pe criteriul de sex și hărțuire sexuală autorităților publice, Avocatului parlamentar, instanțelor judecătorești.

(2) Termenul de depunere a cererii este de 1 an de la comiterea acțiunilor reclamate.

(3) Autoritățile publice, persoanele juridice și fizice sunt obligate, la solicitare, să prezinte în termen de până la 15 zile, toată informația necesară pentru examinarea cererii de discriminare.

(4) În procesul examinării cererii în cadrul autorităților publice consiliul coordonator în domeniul gender adoptă o decizie cu privire la existența ori lipsa faptului discriminării pe criteriul de sex și hărțuirii sexuale.

(5) Decizia organului de resort, prin care se constată faptul existenței discriminării, conține clauze obligatorii pentru persoana care a comis actul de discriminare privind înlăturarea, într-un anumit termen, a condițiilor discriminatorii. Documentul se prezintă persoanei cu funcții de răspundere a instituției, organizației, care asigură în termen de 30 zile înlăturarea condițiilor discriminatorii și cauzelor care le-au determinat. Plenitudinea măsurilor de înlăturare a situației de discriminare va influența mărimea compensației care va fi stabilită de către instanța judecătorească.

(6) Cererile adresate avocatului parlamentar specializat pe domeniul egalității de gen și Inspecției muncii se examinează în modul prevăzut de legislație."

(7) Cererile depuse la instanțele judecătorești sunt scutite de taxa de stat.

"Articolul 24². Repararea prejudiciului.

(1) Persoana discriminată beneficiază de dreptul la repararea prejudiciului patrimonial, inclusiv venitul ratat și prejudiciului moral.

(2) Cererea de încasare a prejudiciului se examinează în instanța de judecată în modul prevăzut de legislație. Persoana discriminată în proces este în drept să beneficieze de asistență juridică garantată de stat, în condițiile legii.

(3) Sarcina de a demonstra lipsa intenției de discriminare directă sau indirectă revine pârâtului.

(4) Cuantumul prejudiciului moral se va determina ținând cont de perioada de discriminare, consecințele pentru victimă și membrii familiei sale, gradul de vinovăție al autorului prejudiciului, acțiunile de înlăturare a situației de discriminare, alte criterii prevăzute de legislație.

(5) Repararea prejudiciului nu scutește persoana vinovată de obligațiunea de a înlătura condițiile discriminatorii."

Art. II – Legea nr. 64-XII din 31 mai 1990 cu privire la Guvern (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 131–133, art. 1018), cu modificările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. Articolul 2, punctul 2) după cuvântul "legalității" se introduce cuvântul "egalității".

2. Articolul 3, alineatul (1), se completează cu punctul 12¹) în următoarea redacție: "12¹) asigură integrarea în politici, strategii, programe, acte normative și investiții financiare a principiului egalității de șanse pentru femei și bărbați;"

3. Articolul 4, alineatul (2) se completează ", respectând o cotă de participare minimă de 40% a ambelor sexe" ..

4. Articolul 11, alineatul (1), se completează cu punctul 2¹) în următoarea redacție: "2¹) promovează egalitatea de șanse pentru femei și bărbați, aprobă și monitorizează realizarea planurilor și programelor naționale în acest domeniu;"

5. Articolul 21, la alineatul (4):

prima propoziție după sintagma "Ministerele promovează o politică statală de cadre" se completează cu sintagma "în baza principiului egalității între femei și bărbați,".

6. Articolul 22, alineatul (5) se completează cu o propoziție în următoarea redacție: "Politica de cadre a autorităților administrației publice centrale și locale, precum și a altor autorități de specialitate se va baza pe principiul egalității între femei și bărbați."

Art. III. – Legea presei nr. 243-XIII din 26 octombrie 1994 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr. 2, art. 12) cu modificările ulterioare, se completează după cum urmează:

1. Dispoziția articolului 4 devine alineatul (1). Articolul se completează cu alineatele (2) și (3) în următoarea redacție:

Opinia OSCE/BIDDO cu privire la modificările și completările revizuite pentru a asigura o mai mare egalitate de gen în unele acte legislative ale Republicii Moldova

"(2) Publicațiile periodice și agențiile de presă sunt obligate să utilizeze un limbaj, în care prezența, statutul egal și rolurile femeii și a bărbatului sunt reflectate în aceeași măsură și tratate ca având aceeași valoare și demnitate.

(3) Este inadmisibilă și se contracarează în conformitate cu legislația publicarea oricărui material și informații care prezintă imaginea unui anumit sex în manieră de umilință a demnității și/sau conține un îndemn deschis sau ascuns la promovarea în diverse domenii a unui anumit sex în detrimentul altuia".

Art. IV. – Legea nr. 271-XIII din 09 noiembrie 1994 cu privire la protecția civilă (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr. 20, art. 231) cu modificările ulterioare, se completează după cum urmează:

1. Articolul 22:

alineatul (8), sintagma "; bărbați - în vârstă de la 18 la 60 ani, femei - în vârstă de la 18 la 55 de ani" se substituie cu sintagma "în vârstă de la 18 la 62" iar sintagma "și celor care au copii sub 8 ani" se exclude.

Art. V. – Legea nr. 411-XIII din 28 martie 1995 ocrotirii sănătății (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr. 34, art. 373), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 2:

Lit. f) se completează la sfârșitul propoziției cu următoarea sintagmă: ", având în vizor dimensiunea de gen."

2. Lit. h) se completează la sfârșitul frazei cu următoarea sintagmă: "respectând necesitățile femeilor și bărbaților, persoanelor cu dizabilități și persoanelor în etate".

3. Articolul 51:

în alineatul (4) cuvântul "mama" se înlocuiește cu sintagma "unul din părinți", iar cuvântul "scutită" va fi expus în forma genului masculin "scutit".

în alineatul (5) sintagma "mama (tatăl)" se înlocuiește cu sintagma "unul din părinți".

Art. VI. – Legea învățământului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr. 62-63, art. 692), cu modificările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. Articolul 4, alineatul (2), după cuvântul "principiile" se introduce cuvântul "egalității," și mai departe după text.

2. Articolul 41, alineatul (5) lit. e) se expune într-o redacție nouă:

" e) asigură elaborarea și monitorizarea curriculei educaționale, a conținutului obiectelor, standardelor și resurselor educaționale, a organizării procesului de învățământ în conformitate cu principiul egalității între femei și bărbați;"

3. Articolul 53, alineatul (5) se completează cu o propoziție în următoarea redacție: "Ministerul Educației promovează participarea echilibrată a femeilor și bărbaților la ocuparea funcțiilor didactice în sistemul de învățământ."

4. Articolul 56:

alineatul (1) litera a), după sintagma " principiile morale de "se introduce cuvântul "egalitate" și mai departe după text.

alineatul (1) litera b), sfârșitul propoziției se completează cu sintagma "având în vizor dimensiunea de gen."

alineatul (1) litera f), după sintagma cuvântul "șovină" se completează cu cuvântul "discriminatorie".

Art. VII. – Legea nr. 1036-XIII din 17 decembrie 1996 cu privire la sistemul penitenciar (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr. 15, art. 154), cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 9.(11), alineatul (1) punctul 14 sintagma "de deținere mai bune pentru femeii și minori" se înlocuiește cu sintagma "adaptate necesităților specifice ale minorilor, femeilor gravide, lăuze și femeilor care alăptează;".

Art. VIII. – Legea nr. 1349-XIII din 17 octombrie 1997 cu privire la avocații parlamentari (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 82-83, art. 671), cu modificările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. Articolul 11, alineatul (2¹) se completează cu o propoziție în următoarea redacție:
"Asigurarea egalității de șanse pentru femeii și bărbați, constituie un domeniu distinct al activității avocaților parlamentari, care urmează a fi exercitată de către unul din ei."

2. Articolul 34, alineatului (1), ultima propoziție se completează cu sintagma "și un capitol consacrat situației privind asigurarea egalității de șanse pentru femeii și bărbați".

Art. IX. – Codul Electoral nr. 1381-XIII din 21 noiembrie 1997 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr. 81, art. 667), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 26:

alineatul (1) litera (o), sfârșitul propoziției se completează cu sintagma ", datele statistice fiind segregate pe sexe."

alineatul (1) se completează cu litera h¹) care va avea următorul conținut: "h1) asigură monitorizarea respectării principiului egalității între femeii și bărbați gen în campania electorală pentru alegerile în organele la nivel național și local."

2. Articolul 44:

alineatul (1) lit. a) sintagma "(listei de candidați);" de expus în redacția " (listei de candidați întocmite conform cerințelor art. 79 și 126 din prezentul Cod);".

alineatul (3) după sintagma "efectuează înregistrarea" se completează cu sintagma "sau refuză înregistrarea" și mai departe după text.

alineatul (6) după sintagma "privind înregistrarea" se completează cu sintagma "sau refuzul înregistrării" și mai departe după text.

3. Articolul 79:

dispoziția articolului va deveni dispoziția alineatului (1);

articolul se completează cu alineatele (2) și (3) cu următorul cuprins:

"(2) Listele de candidați vor fi întocmite cu respectarea cerințelor art. 17 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 294-XVI din 21.12.2007 privind partidele politice și art. 7 alin.(2) lit. b) din Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse pentru femei și bărbați."

"(3) Nerespectarea condițiilor specificate în alin. (2) din prezentul articol, atrage după sine refuzul înregistrării listelor de candidați de către organul electoral respectiv."

4. Articolul 80, se completează cu alineatul (3) cu următorul cuprins:

(3) Modificarea listelor de candidați se va efectua cu respectarea prevederilor art. 7 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 5-XVI din 9 februarie 2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse pentru femei și bărbați.

5. Articolul 126, se completează cu alineatul (1¹) cu următorul cuprins:

"(1¹) Listele de candidați vor fi întocmite și/sau modificate cu respectarea cerințelor art. 7 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 5-XVI din 9 februarie 2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse pentru femei și bărbați. Nerespectarea acestor cerințe, atrage după sine refuzul înregistrării listelor de candidați de către organul electoral respectiv."

Art. X. – Legea nr. 294-XVI din 21.12.2007 privind partidele politice (Monitorul oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 42-44, art. 667), cu modificările și completările ulterioare, se completează după cum urmează:

1. Articolul 8 alineatul (1) litera d) după cuvintele "numele, prenumele," cu cuvântul "sexul," și mai departe după text.

2. Articolul 17 alineatul (2), litera b), după cuvintele "prin înaintarea de candidați" se introduc cuvintele "conform cerințelor art. 7 alin (2) lit. b) din Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse pentru femei și bărbați.

Art. XI. – Legea sindicatelor nr. 1129-XIV din 7 iulie 2000 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 130-132), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 16 alineatul (2) se completează cu sintagma "inclusiv în baza respectării principiului egalității între femei și bărbați."

Art. XII. – Legea nr. 140-XV din 10 mai 2001 privind Inspekția Muncii (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 68-71, art. nr. 505), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 4 alineatul (1) se completează cu litera e¹) în următoarea redacție: "e¹) realizează auditul de gen în domeniul muncii. "

2. Articolul 11³, alineatul (1) se completează cu litera k) în următoarea redacție:

Opinia OSCE/BIDDO cu privire la modificările și completările revizuite pentru a asigura o mai mare egalitate de gen în unele acte legislative ale Republicii Moldova

"k) respectarea de către angajator a principiului egalității între femei și bărbați.;"

Art. XIII. – Codul Penal nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 (în vigoare din 24.05.2009, republicat) (Monitorul Oficial, 2002, nr. 128-129, art. 1012), cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolului 159 se completează cu un nou alineat (2), prezentul alineat (2) devine alineatul (3):

"(2) Întreruperea cursului sarcinii fără consimțământul femeii gravide, se pedepsește cu închisoare de la 1 la 6 ani cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani".

2. Articolul 176, dispoziția alineatului 1, lit. a) se completează cu sintagma "sau de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație ne-statală".

Art. XIV. – Codul Muncii nr. 154-XV din 28 martie 2003 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 159-162, art. 648), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 5, alineatul (1) se completează cu literele e¹) și l¹) în următoarea redacție:

"e¹) garantarea unui salariu egal pentru muncă de o valoare egală fără discriminare pe criteriul de sex;"

"l¹) asigurarea condițiilor egale pentru toți salariații, fără discriminare pe criteriu de sex, pentru îmbinarea obligațiilor de serviciu cu cele familiale;"

2. Articolul 9 alineatul (1) se completează cu literele c¹) și h¹) în următoarea redacție:

"c¹) la un salariu egal pentru muncă de o valoare egală, fără discriminare pe criteriul de sex;"

"h¹) la condiții egale, fără discriminare pe criteriu de sex, pentru îmbinarea obligațiilor de serviciu cu cele familiale;"

3. Se introduce un articol nou, Articolul 124¹ cu următorul conținut:

"Articolul 124¹. Concediul de paternitate

(1) Salariații, soția cărora se află în concediu de maternitate postnatal, în această perioadă beneficiază de un concediu obligator, cu o durată de 30 zile calendaristice.

(2) Pe perioada concediului dat, salariatul beneficiază de o indemnizație de paternitate care nu poate fi mai mică decât valoarea salariului mediu lunar pentru perioada respectivă.

(3) Angajatorul este obligat să încurajeze salariații în vederea beneficiilor de concediul de paternitate. "

Opinia OSCE/BIDDO cu privire la modificările și completările revizuite pentru a asigura o mai mare egalitate de gen în unele acte legislative ale Republicii Moldova

4. Articolul 126 se exclude

5. Articolul 127 alin. (2) se exclude

6. Articolul 329, alineatul (1), după sintagma "îndeplinirea de către acesta a obligațiilor de muncă" se completează cu sintagma ", în cazul tratamentului discriminatoriu sau a hărțuirii sexuale a salariatului la locul de muncă", și mai departe după text.

7. Articolul 374, alineatul (1) se completează cu punctul 1¹⁾ și 6¹⁾ cu următorul cuprins:

"1¹⁾ Controlează respectarea de către angajatori a obligațiilor de prevenire și excludere a cazurilor de discriminare după criteriile de sex și hărțuire sexuală în relațiile de muncă."

"6¹⁾ asigură realizarea auditului de gen în domeniul muncii."

8. Articolul 386, se completează cu alineatul (4¹⁾ în următoarea redacție:

"(4¹⁾ La depistarea în unități a cazurilor de discriminare după criteriu de sex și condițiilor ce le favorizează, a cazurilor de hărțuire sexuală la locul de muncă, a cazurilor de persecutare pentru depunerea plângerilor împotriva discriminării, sindicatele sunt obligate să solicite conducătorilor acestor unități, autorităților publice competente luarea măsurilor necesare de înlăturare a lor și tragerea persoanelor vinovate la răspundere, în conformitate cu legislația."

Art. XV. – Legea nr. 190-XV din 8 mai 2003 cu privire la veterani (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 84-86, art. 392), cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 9, după sintagma "o vechime în muncă" se completează cu sintagma "cu 5 ani mai mare decât stagiul de cotizare necesar obținerii dreptului la pensie pentru limita de vârstă, stabilită în conformitate cu art. 42 al Legii nr. 156.", iar sintagma "de cel puțin 30 de ani femeile și 35 de ani bărbații" se exclude.

2. Articolul 16, alineatul (1) litera c), după sintagma "o vechime în muncă" se completează cu sintagma "cu 10 ani mai mare decât stagiul de cotizare necesar obținerii dreptului la pensie pentru limita de vârstă, stabilită în conformitate cu art. 42 al Legii nr. 156.", iar sintagma "de cel puțin 35 de ani femeile și 40 de ani bărbații" se exclude, și mai departe după text.

Art. XVI. – Codul de procedură civilă nr. 225 din 30.05.2003 (Monitorul Oficial,) cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 85, alineatul (1) litera a) după sintagma:

"- de reintegrare în serviciu, de revendicare a sumelor de retribuire a muncii și în alte revendicări legate de raporturile de muncă", se completează cu sintagma ", de reparație a prejudiciului cauzat persoanei supuse discriminării pe criteriul de sex în raporturile de muncă."

Opinia OSCE/BIDDO cu privire la modificările și completările revizuite pentru a asigura o mai mare egalitate de gen în unele acte legislative ale Republicii Moldova

"- de reparație a prejudiciului cauzat prin vătămare a integrității corporale sau prin altă vătămare a sănătății ori prin deces;" se completează cu sintagma "de reparație a prejudiciului cauzat persoanei supuse discriminării pe criteriul de sex."

2. Articolul 256, alineatul (1) se completează cu lit. e) în următoarea redacție:
"e) prejudiciului cauzat persoanei supuse discriminării pe criteriul de sex".

Art. XVII. – Legea nr. 412-XV din 9 decembrie 2004 cu privire la statistica oficială (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr. 1-4, art. 8 din 07.01.2005), cu modificările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. Articolul 4, alineatul (1) lit a) se expune în redacție nouă: "colectarea, prelucrarea, sistematizarea, centralizarea, analiza, estimarea curentă a informației statistice dezagregate pe criteriul de sex și diseminarea acesteia."

2. Articolul 9, alineatul (2) se completează cu litera c¹) în următoarea redacție:
"c¹) să asigure colectarea, prelucrarea și generalizarea informației statistice dezagregate pe sexe;"

3. Articolul 10 alineatul (2) se completează cu litera a¹) în următoarea redacție:
"a¹) să elaboreze metodologia de colectare, prelucrare și generalizare a informației statistice dezagregate pe sexe;"

4. Articolul 19 se completează cu alineatul (3) în următoarea redacție:
"(3) Autoritățile administrației publice centrale și locale, partidele, alte organizații social-politice, persoanele juridice și persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător vor prezenta organelor statisticii oficiale informațiile necesare dezagregate pe sexe."

Art. XVIII. – Codul audiovizualului nr. 260-XVI din 27 iulie 2006 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr. 131-133, art. 679), cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 2 se completează cu o nouă literă m¹ în următoarea redacție:
"m¹) *publicitate sexistă* – prezentare (prin cuvinte, sunete sau imagini) intenționată și/sau neintenționată, care promovează mesaje eronate, discriminatorii și/sau degradante din perspectiva de gen și reproduce stereotipurile sexiste, explorând sexualitatea feminină și masculină, afectând imaginea și demnitatea unuia din genuri."

2. Articolul 6 alineatul (1) se completează cu o nouă propoziție: "Este interzisă utilizarea limbajului sexist și a imaginilor violente și degradante a femeilor și bărbaților".

3. Articolul 41, alineatul (1), litera d) se completează după cuvântul "umane" cu următoarea sintagmă: ", asigurarea respectării drepturilor omului, inclusiv a principiului egalității între femei și bărbați" și în continuare după text.

4. Articolul 41, alineatul (1), litera e) se completează cu sintagma ", asigurând utilizarea limbajului non-sexist".

5. Articolul 42, alineatul (1) se completează cu o propoziție nouă, care va fi propoziția a doua, în următoarea redacție:

"Componenta Consiliului Coordonator al Audiovizualului trebuie să asigure participarea echilibrată a femeilor și bărbaților, asigurând o cotă de reprezentare minimă de 40% a ambelor sexe."

6. Articolul 45, alineatul (4) litera c) se completează cu sintagma ", promovând în politica de cadre principiul egalității între femei și bărbați;"

7. Articolul 52, alineatul (3) se completează cu o propoziție nouă, în următoarea redacție:

"În politica de cadre, vor promova principiul egalității între femei și bărbați și vor exclude orice forme de discriminare pe criteriul de sex."

8. Articolul 56, alineatul (3) litera c) se completează cu o propoziție nouă, care va fi propoziția a doua, în următoarea redacție:

"Componenta Consiliului de Observatori trebuie să asigure echilibru de genuri.". sintagma "vor fi femei și cel puțin 2 membri" din ultima propoziție se exclude.

Art. XIX. – Legea nr. 436-XVI din 28 decembrie 2006 privind administrația publică locală (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 32-35, art. 116), cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 14 alineatul (2) se completează cu litera o¹⁾ în următoarea redacție:

"o¹⁾ asigură integrarea și implementarea principiului egalității între femei și bărbați în politici, programe, acte normative și investiții financiare la nivel local; aprobă programe și organizează campanii de informare în acest domeniu în condițiile legii; examinează și decide pe marginea dărilor de seamă și informațiilor primarilor, informațiilor consilierilor despre situația în domeniu la nivel local; dezvoltarea parteneriatelor cu organizații neguvernamentale și internaționale la realizarea politicilor locale în domeniu".

2. Articolul 29 alineatul (1) se completează cu litera n¹⁾ în următoarea redacție:

"n¹⁾ asigură executarea deciziilor consiliului local în vederea implementării politicilor de asigurare a egalității între femei și bărbați în localitate, colaborează în acest scop, cu instituții statale și organizații neguvernamentale și internaționale; coordonează activitatea unității gender din cadrul primăriei; examinează plîngerile persoanelor ce se consideră victime ale discriminării; contribuie la educarea și sensibilizarea populației cu privire la eliminarea discriminării".

3. Articolul 39 alineatul (1) se completează cu litera c¹⁾ în următoarea redacție:

"c¹⁾ asigură exercitarea obligațiilor unității gender la nivel local, asigurând implementarea principiului egalității între femei și bărbați;"

4. Articolul 43 alineatul (1) se completează cu litera s¹⁾ în următoarea redacție:

"s¹⁾ asigură integrarea principiului egalității între femei și bărbați în politici, programe, acte normative și investiții financiare la nivel raional; aprobă programe și organizarea campaniilor de informare în acest domeniu; desemnează în condițiile legii unitatea gender locală, examinează și adoptă decizii pe marginea rapoartelor despre situația în domeniu, dezvoltarea parteneriatelor cu organizații

Opinia OSCE/BIDDO cu privire la modificările și completările revizuite pentru a asigura o mai mare egalitate de gen în unele acte legislative ale Republicii Moldova

neguvernamentale și internaționale la realizarea politicilor în domeniu în teritoriul administrat; examinează plângerile persoanelor ce se consideră victime ale discriminării; contribuie la educarea și sensibilizarea populației cu privire la eliminarea discriminării".

5. Articolul 51 alineatul (2) se completează cu litera c¹) în următoarea redacție:
"c¹) asigură exercitarea de către președintele raionului a obligațiilor în vederea implementării egalității de șanse pentru femei și bărbați; asigură audierea rapoartelor despre activitatea unității gender locale la ședințele consiliului raional".

6. Articolul 53 alineatul (1) se completează cu litera p¹) în următoarea redacție:
"p¹) asigură executarea deciziilor consiliului raional în vederea implementării egalității de șanse pentru femei și bărbați în localitate, colaborează în acest domeniu cu instituțiile statale și organizațiile neguvernamentale și internaționale; coordonează și controlează activitatea unității gender din cadrul consiliului raional; organizează audierea rapoartelor și informațiilor la acest subiect în cadrul ședințelor consiliului raional, propune soluții pentru îmbunătățirea situației în domeniu; asigură în termen de 30 zile înlăturarea condițiilor discriminatorii și cauzelor care le-au determinat; contribuie la educarea și sensibilizarea populației cu privire la eliminarea discriminării".

Art. XX. – Legea nr. 170-XVI din 19 iulie 2007 privind statutul ofițerului de informații și securitate (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 171-174, art. 667), cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 50:

în alineatul (1) litera b), ultima frază, sintagma "pentru femei" se înlocuiește cu cuvântul "ofițerilor de informații" și mai departe după text.

în alineatul (5) cuvântul "Femeii" se înlocuiește cu sintagma "Ofițerului de informații" și mai departe după text.

Art. XXI. - Legea nr. 162-XVI din 22 iulie 2005 cu privire la statutul militarilor (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.129-131, art. 618), cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. La articolul 32 alineatul (4) lit.j):

cuvintele "femeii militar" și "femeia militar" se înlocuiesc cu cuvântul "militarului" și respectiv "militarul".

sintagma "dar nu se include în vechimea calendaristică a serviciului militar" se exclude.

Art. XXII. – Codul contravențional nr. 218-XVI din 24 octombrie 2008 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 3-6, art. 15), cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Codul contravențional se completează cu articolul 55¹ în următoarea redacție:
"Articolul 55¹. Încălcarea legislației cu privire la asigurarea egalității de șanse pentru femei și bărbați

"(1) Săvârșirea actelor discriminatorii după criteriul de sex, manifestate prin:

Opinia OSCE/BIDDO cu privire la modificările și completările revizuite pentru a asigura o mai mare egalitate de gen în unele acte legislative ale Republicii Moldova

- a) anunțarea și organizarea angajărilor pe baza cerințelor și criteriilor ce stabilesc priorități sau restricții pentru unul dintre sexe, cu excepția cazurilor de aplicare a acțiunilor afirmative;
- b) solicitarea informației despre starea civilă la angajare;
- c) refuzul recepționării cererii și documentelor de angajare a persoanelor de un anumit sex;
- d) refuzul neîntemeiat de angajare a persoanelor de un anumit sex, precum și refuzul de angajare a femeii pe motiv de graviditate, de alăptare a copilului sau de existență a altei obligații familiale;
- e) distribuirea diferențiată, pe motiv de sex, a sarcinilor de muncă, cu excepția cazurilor de aplicare a acțiunilor afirmative;
- f) aplicarea în funcție de sex a condițiilor diferite de remunerare pentru munci de valoare egală;
- g) refuzul de a promova și admite în programe de informare și consiliere profesională, programe de inițiere, calificare, perfecționare, specializare și recalificare profesională, pe motiv de sex;
- h) refuzul de a promova la orice nivel ierarhic și profesional persoana pe motiv de sex;
- i) modificarea ori rezilierea contractului individual de muncă pe motiv de sex, precum și concedierea neîntemeiată a persoanelor care folosesc concediile pentru îngrijirea copilului și concediile medicale pentru îngrijirea copilului;
- j) darea dispoziției, aplicarea presiunii sau inducerea unui comportament în scopul discriminării pe criteriul de sex;

se sancționează cu amendă de la 40 la 80 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 80 la 150 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 100 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice.

(2) Refuzul de a prezenta în scris, la cererea persoanei care se consideră discriminată, a motivației deciziei pretins discriminatorii, precum și oferirea răspunsului cu încălcarea termenului stabilit,

se sancționează cu amendă de la 30 la 40 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 45 la 50 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere.

(3) Persecutarea persoanei pentru depunerea plângerii împotriva discriminării după criteriul de sex sau în legătură cu hărțuirea sexuală,

se sancționează cu amendă de la 40 la 50 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 50 la 80 unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere.

(4) Neîndeplinirea cerințelor legitime ale persoanelor abilitate în procesul efectuării controalelor și examinării cererilor asupra cazurilor de discriminare după criteriul de sex, manifestată prin refuzul de a prezenta sau prezentarea cu încălcarea termenului a informației solicitate, refuzul de a le acorda acces la documentele și materialele necesare pentru exercitarea atribuțiilor, neîndeplinirea recomandărilor și prescripțiilor lor, împiedicarea sub orice altă formă a activității acestora,

se sancționează cu amendă de la 30 la 50 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 40 la 60 unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere.".

2. Articolul 89 se expune într-o nouă redacție:

Articolul 89. Procurarea serviciilor sexuale

- (1) Persoana care procură servicii sexuale ocazionale de la o altă persoană, se sancționează cu amendă de la 100 la 150 de unități convenționale.
- (2) Persoana care oferă spații și condiții pentru relații sexuale ocazionale cu cunoștință de cauză, susținând astfel prostituția, se sancționează cu amendă de la 50 la 100 de unități convenționale.

4. Articolul 364, alineatul (6), după cuvântul "amurale," se introduce cuvântul "sexiste" și mai departe după text.

5. Articolul 393:

alineatul (1) litera d) se expune în următoarea redacție:

"d) agentul constatatator (organele de specialitate specificate la art. 400-423⁵)".

6. se completează cu articolul 423⁵ în următoarea redacție:

"Articolul 423⁵. Consiliul pentru prevenirea și combaterea discriminării

(1) Contravențiile prevăzute la art. 55¹ se constată de către Consiliul pentru prevenirea și combaterea discriminării.

(2) Sunt în drept să constate contravenții și să încheie procese-verbale cu privire la constatarea comiterii unei contravenții conform criteriilor protejate specialiștii cu atribuții de unități gender din cadrul autorităților administrației publice centrale de specialitate și din cadrul autorităților administrației publice locale.

(3) Procesele-verbale cu privire la contravenții se remit spre examinare în fond instanței de judecată competente."

Art. XXIII. – Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr. 158-XVI din 04 iulie 2008, (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 230-232, art. 840), cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 27:

se completează cu un alineat nou (3) în următoarea redacție:

"Autoritățile publice vor respecta în politica de cadre principiul egalității între femei și bărbați și vor întreprinde măsuri de a exclude orice forme de discriminare după criteriul de sex și hărțuire sexuală".

Art. XXIV. – Legea nr. 100-XV din 26 aprilie 2001 privind actele de stare civilă (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 97-99, art. 765), cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 33: în alineatul (3) după cuvintele "prevăzute de lege, la căsătorie" a se completa cu următoarele cuvinte: "inclusiv informarea reciprocă despre starea sănătății".

Opinia OSCE/BIDDO cu privire la modificările și completările revizuite pentru a asigura o mai mare egalitate de gen în unele acte legislative ale Republicii Moldova

Art. XXV. – Codul Familiei nr. 1316-XIV din 2 octombrie 2000, (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 47-48, art. 210) cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 74, alineatul (1) se completează cu următoarea propoziție "Copii majori care își continuă studiile în instituții de învățământ de zi (secundar, mediu de specialitate și superior), beneficiază de pensie de întreținere până la terminarea acestora, fără a depăși vârsta de 23 de ani;

2. Articolul 13:

În alineatul (1) cuvântul "obligatoriu" a fi exclus, iar după cuvântul "gratuit" a completa cu următoarele cuvinte: "cu acordul informat al persoanei";

În alineatul (2) a exclude cuvintele "eliberându-i-se un certificat ce atestă trecerea controlului respectiv, care se prezintă organului de stare civilă";

În alineatul (3) cuvântul "Guvern" a fi înlocuit cu cuvintele "Ministerul Sănătății".

Art. XXVI. – Legea nr. 289-XV din 22 iulie 2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr. 168-170, art. 773), cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 4, se completează cu un alineat nou, cu următorul conținut:

(4) Plata indemnizației pentru concediu de paternitate se plătește din mijloacele financiare ale angajatorului.

2. Articolul 5, alineatul (1) se completează cu litera d¹) cu următorul conținut: " d¹) indemnizație de paternitate; "

3. Se introduce un articol nou, articolul 16¹ cu următorul conținut:

"Articolul 16¹. Indemnizația de paternitate

(1) Angajații, care au dreptul la concediu de paternitate, beneficiază de indemnizație de paternitate.

(2) Indemnizația de paternitate se acordă de la nașterea copilului, pe o perioadă de 30 de zile calendaristice.

(4) Cuantumul lunar al indemnizației de paternitate este de 100% din baza de calcul stabilită conform art. 7.

"

Art. XXVII. - Legea nr. 761 din 27.12.2001 cu privire la serviciul diplomatic (Monitorul Oficial nr. 20, art. nr: 80, publicat: 02.02.2002), cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 5, alin.(2) se completează cu o nouă propoziție în următoarea redacție: "Sistemul unic al serviciului diplomatic se formează prin asigurarea participării femeilor și bărbaților într-o proporție echitabilă, respectând cota de participare minima de 40% a ambelor sexe, la toate nivelele instituțiilor serviciului diplomatic."

Art. XXVIII. – Legea nr. 1133 din 04.08.1992 cu privire la statutul misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova în alte state (Monitorul Oficial nr. 008, publicat 17.04.1992), cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 8 se completează cu o nouă propoziție în următoarea redacție:
"La desemnarea reprezentanților țării în misiunile internaționale la toate nivelurile și în activitatea structurilor internaționale de asigurat echilibrul de gen, prin respectarea cotei de participare minimă de 40% a ambelor sexe".

Art. XXIX. – Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat nr. 156 din 14.10.1998 (MO nr. 42-44, art. Nr. 247, publicat 12.03.2004), cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 41, se completează cu un nou alineat (11) în următoarea redacție:
Începând cu 1 ianuarie 2013 se stabilesc vârstele de pensionare necesare obținerii dreptului la pensie pentru limita de vârstă de 62 de ani pentru bărbați și femei. În fiecare an ulterior vârsta de pensionare a femeilor se majorează cu 6 luni.

2. Articolul 43, alineatul (1) sintagma "art. 41, alin.(1)", se substituie prin sintagma "art. 41, alin. (1¹)".

alineatul (2) sintagma "art. 41, alin.(1)", se substituie prin sintagma "art. 41, alin. (1¹)".

3. Articolul 44, alineatul (2) se propune într-o redacție nouă:
"Începând cu 1 ianuarie 2013, pentru funcționarii publici se stabilește vârsta de pensionare de 62 de ani pentru bărbați și femei".

4. Articolul 46, alineatul (1) sintagma: "în tabelul nr. 6" se substituie cu sintagma: "în art. 44, alin. (2)".

Articolul 46, alineatul (2¹) sintagma "art. 41, alin.(1)", se substituie prin sintagma "art. 41, alin. (1¹)".

5. Articolul 46¹, alineatul (2) se expune într-o nouă redacție:
"Începând cu 1 ianuarie 2013, pentru judecători se stabilește vârsta de pensionare de 62 de ani pentru bărbați și femei",
alineatul (3) se expune în redacție nouă: "stagiul de cotizare se calculează în corespundere cu art. 42, alin (1¹)".

6. Articolul 46², alineatul (2) se expune într-o nouă redacție:
"Începând cu 1 ianuarie 2013, pentru procurori se stabilește vârsta de pensionare de 62 de ani pentru bărbați și femei",
alineatul (3) se propune într-o redacție nouă: "stagiul de cotizare se calculează în corespundere cu art. 42, alin (11)".